פּרײַז 25 גראָשען XIV-טער יאָהרגאַנג "Nałeżytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" 9 (654) היינט 10 זייטען

Radom, dnia 26 Luty 1937 r.
ראַדאָם, פרייטאָג ט"ו אדר תרצ"ז
טעלעפאָן פון רעדאַקציע 15-18

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

פאַראַווע פאַרבערײַ
און כעמישע פּראַלניע
A.
HEMPEL
פאַבריק און צענטראַלע אַלטע שטאָדט 7
פיליעס:
זשעראָמסקי 1
זשעראָמסקי 29
זשעראָמסקי 51
טראַוגוטטא 11
קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

דערמיט זענען מיר מודיע, אַז דעם 15-טן ה. י. סטיצע איז געשטאָרבען אין ניו-יאָרק

ד"ר קסאַווערא מוליער ז"ל

די גרינדערין און לאַנג-יעהריגע פּרעזעסין פון בית יתומים אין ראַדאָם

כבוד איהר ליכטיגען אנדענקען די פערוואַלטונג פון בית-יתומים אין ראַדאָם.

די טרויער-הזכרה וועט פאָרקומען זונטאָג דעם 28 ה. ח. אין שוהל פון בית-יתומים (וואַרשאַוואַקע 3) 12 נ. מ.

אויף וועלכער ס'ווערען פערבעטען אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע.

פעראייניגונג.

דער פרויען-קרייז ביי דער אַלגעמיינער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (וועלט-פערבאַנד) האָט זיך פעראייניגט מיט דער פרויען-אָרגאַניזאַציע „וויזאָ", וועלכע וועלן פיהרען פון היינט אָן א געמיינזאַמע ציוניסטישע טעטיגקייט.

דער בשיתּפות'דיקער אַדרעס פון ביידע פעראייניגטע פרויען-קרייזען, איז טראַוגוטטאַ 55.

Lekarz - Dentysta
H. BRYKMAN - WAŁCHOWICZ
przeprowadziła się na
ul. Zeromskiego 2
Przyjmuje od 9 do 2 p. p. i od 4 do 7 wiecz.

א הערליך שעהן צימער
צו פערדינגען
אין סאמע צענטער שטאָט
רעפלעקטאַנטען קענען זיך ווענדען לובלינער (זשעראָמסקי) 82, מ. 11.

W SOBOTĘ DN. 27 b.m.
w połączonych salonach teatru
Rozmaitości odbędzie się
WIELKA TRADYCYJNA
NOC PURYMOWA
Moc Atrakcji — 2 Orkiestry — Coctail Bar — Kioski, stroje dowolne. Całkowity dochód przeznaczony na zakup bielizny dla Szpitala Starozakonnych

מאָרגען שבת דעם 27 ה. מ.
קומט פאָר אין אַלע זאַהלען פון טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי"
א גראַנדיעזע
פּורים-נאַכט
די גאַנצע הכנסה איז געווידמעט אויף איינצוקויפען וועש פאַר'ן יודישן שפּיטאָל.
בילעטען צו בעקומען מאָרגען שבת פון 6 אָוונד ביי דער קאַסע פון טעאַטער.

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נײַע גאַרדעראָבעס, שנײַ-ווײַסע פאָרהאַנגען, גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער כעמישער פאַרבערײַ און פּראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskiego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האָט זיך ניט איבערצייגט זאָל פּרובען און וועט זיין ענטציקט פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער ארבייט.
ביליגע פּרייזען! פּינקטליכע אויספיהרונג
סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפּיצ. טעל. 19-70
פיליעס: זשעראָמסקי 1, טראַוגוטטא 11
זשעראַמסקי 21, זשעראָמסקי 59.

יבוקש עוז ואיננו.

מ. דען.

אין חדש תחת השמש! דאס איז גוט בעקאנט, אז נייע גמינע - קאנדידאטען זענען אלע מאהל בפיהם אויפ׳ן וועג ביז צו תצר הפנימי „זורע צדקות ומצמיח ישועות“. איך פארשטעה אייך חשוב׳ע אויטארען פון דעם פארכטאגעדיגען בריעף אין דער פויליש-יודישער אויסגאבע, אז להראות לכל גדליכם, האט איהר געזארגט פאר׳ן וידע העם און מכריז ומודיע געווען, אז איהר האט געוואלט געבען קוילען און נאכמעהר, איהר האט אויך געוואלט די אקציע מלביש זיין אין א לבוש יפה — איהר האט געוואלט ס׳זאל הייסען מארערן „אפיעקא ספאלעטשנא“ און נישט פילאנטראפיע, ווי א שטייגער פון דער עורה. און ליידער זאגט איהר לא השגנו ישועה.

איך אליין בין מיך מצרף צו די, וואס וועלען אייך פאר אייער רצון הטוב זאגען יישר כחכם. אבער ווען איר שטעהט אויף אזא הויכע מדרגה, מוזט איהר די גמינע אויך מצדיק בדין זיין. די גמינע ברויך נישט מכריז ומודיע צו זיין. דאס איז שוין הכל יודעים, אז ערומים נותרנו ומרובים צרכי עמך.

די גמינע לויט איהר סטאטוט איז נישט בערופען צו אפיעקא ספאלעטשנע, נאר אין דער ערשטער רייה לצרכי צבור און אמונה-זאכען. און אויב איהר חילט פון דעם נישט וויסען און ווילט אויך נישט בעריקזיכטיגען, ווען מ׳זאגט אייך „ראה עמודתנו דלים ורקים“, מוז איך אייך, ווי אויך יענער פויליש-אידישער אויסגאבע, אויף איהר ארטיקעל וועגען קוילען, דערמאנען שכתבתי, אז אין דער קוילען-אקציע האט מען נאך געדענקט איידער איהר זענט געווארען נבחרים, זעלבסטפערשטענדליך אויף דעם באזיס פון א צדקה-זאמלונג, אבער אין קיל ואין עונה. דעריבער האט איר א טעות געהאט אין אדרעס. איר האט בעדארפען אנשטאט צו דער קהלה, שרייען צו דעם עולם לתקן מה שפגמו.

א חוץ דעם האט איהר פערגעסען, אז אין דער צייט פון די הכנות צו די קוילען-אקציע — ויזרח השמש און דלתיו דפקת בחים היום. ס׳איז טאקע אמת, אז ותזל כטל אמרת׳ך, אבער די גמינע-פערוואלטונג האט געפינען, אז דער רוח צח האט דוחה געווען דעם מסירת הנפש און די קרבנות, וועלכע קוילען פאדערן פון דער גמינע.

ומה נצטדק פאר די לובשי בצדקה ווען שטרעבענדיק לבא בזה השער, גיסען זיי אויס זייער ביטער הארץ ויוציאים לטעון טוען אחר. וואס שרייט איר קים ולך צו דער גמינע, וואס א העלפט איז „חבל נחלתכם“. ווייסט איהר דען נישט, אז נלכדתי ואין להשיב. איך קען שוין נישט געפינען דעם וועג צוריק. אויב איהר קענט ביי מיר מקיים זיין דעם מדת הרחמים עלי התגלגלו און מיר עפענען דעם וועג, וועל איך אייך זאגען טעמו וראו.

איינס חברים האט איהר יא מחדש געווען. דער זאץ:

to nie może ujść bezkarnie

איז עטוואס נייעס אין דער גמינע-פאלעמיק. צי ברויך איך צו אייך צוזאגען זכור וכבוש כעסך וכלה כל מיני פורעניות? דאס איז אינטערעסאנט. אפשר זאל איך אייך זאגען זה חלקי מכל עמלי?

און דעם אפכא מסתברא, וואס איך האב מיך דאך בעמיהט קוילען צו בעשאפען, איז נישט דערפאר, ווייל איך בין נרעש ונפחד געווארען, אלא תמכתי אויפ׳ן יסוד פון דעם, וואס מיר האבען תמיל ושלשום אויסגעלאזט אין דער מגילה וס... היהודי דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו.

250 מעטער קוילען האט די גמינע געגעבען אויף די קוילען-אקציע.

סאציאליסטישע פראקציע ערקלערט, אז זי איז די לייטונג פון דער גמינע.

אין דער גמינע איז זונטאג געקומען א גרעסערע דעלעגאציע. וואס איז בעשטאנען פון מיטגלידער פון דער נייער פערוואלטונג און א גאנצע רייהע פארשטעהער פון פראפעסיאנעלע פעראיינען און אנדערע פראלעטארישע קערפערשאפטען אין א צאהל פון 30 פערזאן. אין נאמען פון דער דעלעגאציע האבען גערעדט די ה״ה קערש, גלאט, פייגענבוים שטיינאוויטש, וועלכע האבען געפאדערט די גמינע זאל דורכפיהרען א קוילען-אקציע.

פרעזעס דען האט דער דעלעגאציע ערקלערט, אז קודם כל האט ער אין בודושעט יועלכען די פריהעריגע גמינע האט איבערגעלאזט, נישט געטראפען קיין פאזיציע אויף קוילען; אז קוילען יוערען אלעמאל געטיילט דורך דער עורה, וועלכע זאמעלט אויף דעם געלד און דאס יאהר האט זי זיך פון דעם אבגערוקט; אז די גמינע האט אין ליסטאפאד נאך געזארגט פאר אזא אקציע, נאר די אנגעוועהטאגטע פאליטיק אין שטאדט האט דער גמינע אין דעם ענין געשטערט. און היות די גמינע האט קוים בצמצום אויסצוקומען אויף איהרע רעליגעזע הצטרכות׳ן פאר וועלכע ער, דער פרעזעס, וויל קיין פארלעגענע חובות נישט מאכען — האט ער אויף דער אקציע קיין שום מיטלען נישט. איבריגענס, אזוי ווי די פרעסט האבען אויפגעהערט און די פסח און מצה-אקציע זענען זפחר נאהנט און אויף דעם זענען אויך קיין מיטלען נישטא, זענען די איבריגע מיטגלידער פון דער פערוואלטונג געגען דער קוילען-אקציע.

אלס ענטפער אויף דעם האבען מאנכע דעלעגאטען ערקלערט, אז פאר זיי איז גארנישט וויכטיג צו צאהלען פענסיעס די שוחטים. רבנים און אנדערע כלי קודש, אויך די מצה - אקציע איז פאר זיי א צווייט-ראנגיגע פראגע. קוילען מוזען זיין. זיי געפינען, אז כאטש, זיי האבען נאך די אמטירונג נישט איבערגענומען, זענען זיי די פארשטעהער פון די מאסען און דערמיט, וואס די היינטיגע פערוואלטונג זיצט, בעגעהט מען אן אומרעכט. די לייטונג פון דער גמינע געהערט צו זיי.

נאכדעם ווי דער פרעזעס דען האט זיי פערזיכערט מיט א פייערליכע ערקלערונג, אז ערשט דעם פערגאנגענעם פרייטאג האט ער זיך בעמיט, אז מ׳זאל זיין רעזיגנאציע אננעמען, און. אז ער וואלט זיי זעהר גערן איבערגעגעבען די דאגות פון דער גמינע, האבען די דעלעגאטען געפאדערט, אז מ׳זאל רופען א זיצונג פון דער גמינע-פערוואלטונג אויף מאנטאג, אויף וועלכער ס׳וועלען קומען זייערע דעלעגאטען. ה׳ רען, פערשפרעכענדיג אזא זיצונג צו רופען, האט נעבעטען, אז העכסטענס זאלען זיי דעלעגירען 5 פערזאהן.

צו דער בעשטימטער צייט איז די זיצונג צושטאנד געקומען. עס האבען זיך אין איהר בעטייליגט די ה״ה פרעזעס דען, קלעפפיש, בערקאוויטש, יונה גאלדבערג מצד דער גמינע און די ה״ה שטיינאוויטש, צימעראנט, קירשענבלאט און גלאט מצד דער דעלעגאציע. ה׳ דען האט ערקלערט, אז חעלענדיג נאכקומען די פאדערונגען פון דער דעלעגאציע, האט ער בעשטימט א קאמיסיע אונטער׳ן פארזיץ פון ה׳ קלעפפיש מיט׳ן אנטייל פון די ה״ה בערקאוויטש, שטיינאוויטש, האפמאן, חעלכע וועט צוטיילען לויט איהר איינזעהן 250 מעטער קוילען. די דעלעגאטען האבען דערויף איינגעשטימט, בלייבענדיג צופרידען פון דעם אויסוועג. באלד האט ה׳ דען געקלינגען אין קוילען-סקלאד פון לייביש הענדעל אויף גיסערסקא און איהם עמפפעהלט ארויסצוגעבען דעם דערמאנטען קוואנטום קוילען.

דערמיט האט די גמינע בעוויזען צו רעאליזירען די קוילען-אקציע ביי איהרע שווערע פינאנסיעלע בעדינגונגען.

אלע ראדאמער יודען שיקען שלח מנות פאר׳ן יודישען שפיטאל.

די בעקערס גיבען געבעקס, די קצבים גיבען פלייש און די פישערס גיבען פיש — מתנות פון דער פרעמד און פון שטאדט — מארגען אחענד דער גראנדיעזער באל לטובת דעם שפיטאל.

די גרויסע הכנות צום אימפאזאנטען שפיטאל-באל געהען צו ענדע. אלע קאמיסיעס ארבייטען פיבערהאפט און מיט דער גרעסטער אנשטרענגונג. דער גאנצער טעכנישער אפאראט שטעהט אויף די פיס און אלע זארגען דערפאר, אז דער באל זאל זיך ווי נעהעריג איינגעבען און ארויס מיט א קאלאסאלן ערפאלג.

פון דער פרעמד קומען מתנות אויפ׳ן באל. אויך פון שטאדט גופא, הערט מען, פליסען פערשידענע ווערטפולע זאכען. די גאנצע היינטיגע וואך איז די אייגציגע טעמע דער באל לטובת דעם שפיטאל. אין אלע קרייזען און שיכטען פון שטאדט טרעפט מען אן אויף דער פולער פערשטענדניש פאר דער פורים-אימפרעזע פון שפיטאל. אלע בעקערס האבען געגעבען געבעקס, אלע קצבים האבען געגעבען פלייש, און אלע פישער׳ס האבען געגעבען פיש.

דער בופעט וועט זיין זעהר רייך פון בעסטען און שענסטען. בילעטען זענען צו מעסיגע פרייזען. ס׳איז פאראויסגעזעהען אין פראגראם פערשידענארטיגע אינטערעסאנטע אטראקציעס. עס וועלען שפילען צוויי ארקעסטערס, דער באל וועט פארקומען אין אלע גרויסע זעקס זאהלען פון טעאטער „ראזמאיטאשצי“.

די גאנצע ארבייט ארום די פארבערייטונגען צום באל ווערט אויסגעפיהרט מיט גרויס סאטיספאקציע, וואס ס׳האט זיך ענדליך איינגעגעבען נאך אזוי פיעל מיה און מאטערניש דאס יודישע שפיטאל צוריק צו בעקומען. מ׳טהוט דעריבער אלץ מיט גרויס ליבשאפט און אהן א שיער פיעטיזם.

יעצט האט דאס ווארט די שטאדט. אלע ראדאמער יודען ברויכען זיך גוט נעמען אין זכרון אריין, אז שוין מארגען קומט פאר דער שפיטאל-באל, א טאג נאך פורים, ווען מען האט נאר וואס מקיים געווען די מצווה פון שלח מנות. פאר׳ן יודישען שפיטאל איז נאך א גרעסערער חיב מקיים צו זיין די דאזיגע מצוה, ווייל יעדער יוד פון ראדאם בעדארף עס בעטראכטען פאר א זכיה, אז ס׳איז געקומען דער לאנג-ערווארטעטער מאמענט, ווען מ׳האט די מעגליכקייט און מ׳קען שיקען דעם יודישען שפיטאל שלח - מנות. עס קען זיין אין דער פארם פון שיקען מתנות פאר׳ן בופעט, אויף די פאנטען-לאטעריע און אויך אליין קומען אויפ׳ן באל מיט דער פאמיליע, כדי צו שטארקען דעם איינקונפט, וואס דערמיט ווערט אויך געשטארקט דער קיום פון דעם יודישען שפיטאל.

איינלאדונגען קען מען בעקומען אין גמינע-לאקאל אין די אמט-שעה׳ן.

באקומען אויסצייכנונגען און א גאלדענעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעט פון אייראפע און אין תל אביב (ארץ-ישראל)

פאדערט און אלע אפטייקען, ספטייק-אקלאדען פון פערפומעריעס

Fabryka Chemiczno - Kosmetyczna „Pharmachemja“ Bydgoszcz

ראיאָן = קאָנפערענץ פון קליינהענדלער = פערבאַנד

אינטערעסאַנטער רעפעראַט פון דיר. בערלינער — אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו-מיטגלידער ביים ראדאָמער קליינהענדלער-פעראיין.

זונטאָג דעם 21 לוטי ה. י. איז קיין ראדאָם געקומען צו פאָהרען דער דירעקטאָר פון דעטאַליסטען און קליינהענדלער-פערבאַנד אין פוילען, ה' בערלינער, וועלכער האָט אָבגעהאַלטען א קאָנפערענץ מיט א רייהע דעלעגאַטען פון ראדאָמער-קעלצער ראַיאָן.

פערטרעטען זענען געווען פאָלגענדע שטעדט: קעלץ, אָסטראָוצע, אָפּאָטשנע פשיטיק, סקאַרזשיסקאָ און אַנדערע.

עס זענען ארומגערעדט געוואָרן פערשידענע אָרגאַניזאַציאָנעלע און סוחרישע פראָגען.

נאָך דער בעראַטונג האָט דיר. בערלינער געהאַלטען א רעפעראַט אויף דער טעמע: „די אויפגאַבען פון יודישען סוחר אין דער איצטיגער שווערער לאַגע".

דיר. בערלינער האָט געשילדערט די שווערע לאַגע, וואָס האָט זיך געשאַפען פאַר'ן יודישען קליין-הענדלער דורך דעם כסדר'דיגען אנטיסעמיטישען העצען פון א געוויסער טייל פון דער פוילישער געזעלשאַפט, וועלכע וויל פערטיליגען דעם יודישען קליינהענדלער און סטראַגאַן. דער רעדנער האָט ווייטער ארומגערעדט די גרויסע בעדייטונג פון יודישען קליינהאַנדעל פון זינט 1920 יאָהר, ווען פוילען איז געווען ווירטשאַפטליך גענצליך רואינירט, נאָכ'ן פערלירען די ריזיגע רוסישע אַבזאַץ-מערק. דער דאָזיגער קלאַס סוחרים האָט דאַן געהאַט די אויפגאַבע צו שאַפען אין לאַנד דעם קאָנסומענט און ער האָט די דאָזיגע אויפגאַבע גלענצענד ערפילט, ענטוויקלענדיג דעם קליינהאַנדעל ביז גאָר. איצט האָבען זיך אַלע געוואָרפען אויף דעם דאָזיגען יודישען סוחר און ווילען איהם פערטיליגן, נישט געקוקט דערויף וואָס דער האַנדעלס-מיניסטער ראָמאַן אליין האָט ערקלערט אין סיים, אַז אין פוילען איז דאָ וועניג סוחרים.

די יודישע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, אַנשטאַט צו קומען צו הילף דעם שוין ארויסגעשטיפסן, אָדער בעדראָהטען קליינהענדלער און סטראַגאַניאַזש אין א ממשות'דיגער פאָרם, פערנעמען זיך גאָר מיט פערשידענע נישט רעאַלע — לויט זיין מיינונג — עקספערימענטען פון איבערשיכטונג, ווי קרוליקעס-צוכט בינען און הינער-צוכט, וועלכע שלינגען איין ריזען-סומעס און לינדערען נישט אויף א האר די גרויסע נויט, וואָס הערשט צווישען גרעסטען טייל פון די יודישע קליין-סוחרים.

נישט האָבענדיג אַלזאָ קיין שום אויסוועג, מוז דער יודישער קליינהענדלער אויב ער וויל ווייטער עגזיסטירען, קודם כל זיך צופאַסען צו די מאָדערנע פאָרמען פון האַנדעל, צו די היגיענישע און סאַניטאַרע פאָדערונגען פון דער מאַכט און בכלל אויסצומיידען דאָס אַלץ, וואָס קען בעדראָהען זיין עגזיסטענץ. ער מוז אָבער אויך, כדי נישט צו זיין פעראיינזאַמט אין זיין קאַמף פאַר'ן דאָ-זיין, זיך אַנשליסען אין א שטאַרקע סוחרישע אָרגאַניזאַציע און אונטערהאַלטען די דאָזיגע אָרגאַניזאַציע זיינע מיט אַלע מעגליכקייטען, אום מיט געמיינזאַמע כוחות צו קענען זיך אָבוועהרען פון די פערשידענע געפאַהרען, וואָס לאָקערן אויפ'ן סוחר און סטראַגאַניאַזש אויף יעדען שריט און טריט.

דער דאָזיגער זעהר בעלעהרענדער רעפעראַט איז אויסגעהערט געוואָרען דורכ'ן צאָהל-רייכען עולם סוחרים מיט גרויס אינטערעס און געהאַט א שטאַרקען בייפאַל.

* * *

נאָכ'ן דערמאָנטען רעפעראַט איז פאָרגעקומען אין אָנוועזענהייט פון דירעקטאָר בערלינער אַנ'אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די פריש-ווערבירטע מיטגלידער פאַר'ן קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו, וועמענס אויפגאַבע עס איז געווען אויסצוויילען א נייע פערוואַלטונג און אויפזיכט'ס-ראַט, וועלכע וועלען באַלד ברויכען צוטרעטען צו דער עפנונג פון דער דאָזיגער פינאַנץ-אינסטיטוציע ביים קליינהענדלער-פעראיין אין ראדאָם.

אויפ'ן פאָרשלאַג פון ה' גרין, וועלכער עפענט די אַלגעמיינע פערזאַמלונג אין נאָמען פון אַלטען אויפזיכטס-ראַט, ווערט איינשטימיג אויסגעוועהלט אלס פאָרזיצענדער ה' א. ליפשיץ און אלס אַסעסאָרען די ה"ה: בלאָטמאַן, פרידענטאַל, ה' פרידמאַן, סעקר. מ. בירנבוים.

ה' פלאַצקי רעפערירט דאַן וועגען דער נויטווענדיגקייט פון שאַפען א קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו פאַר דעטאַליסטען און קליינהענדלער און דיר. בערלינער קלערט אויף די בעדייטונג פאַר'ן סוחרישען קלאַס פון אזאַ מין קרעדיט-געזעלשאַפט און זאָגט צו אין נאָמען פון דער צענטראַלע פון קליינהענדלער-פערבאַנד אין פוילען א ברייטע אינטערשטיצונג, ווי אויך נאָך א קורצע צייט פון טעטיגקייט בעמיהען זיך ביים רעוויזיאָנס-פערבאַנד אין ווארשא איינצוגלידערן דעם דערמאָנטען קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו אלס מיטגליד פון דעם זעלבען.

פרעזעס בלאָטמאַן גיט דאַן אָב אַנ'ערקלערונג אין נאָמען פון ה' זיסקינד לעסלאַו, אַז דער לעצטער שטעלט צו דער דיספּאָזיציע פון קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו 500 זל. אלס אָהנפּראָצענטיגען „וקלאַד", פארשפרעכענדיג די דאָזיגע סומע צו פערגרעסערן נאָך א קורצער צייט פון געהעריגער טעטיגקייט.

מיר פון אונזער זייט קענען נאָר בעגריסען די דאָזיגע טהאַט פון ה' זיסקינד לעסלאַו, וועלכער וועט זיכער דיענען אלס ביישפיל פאַר אַנדערע ראַדאָמער אינדוסטריעלער און פערמעגליכע יודען. זי דינט אויך אלס בעסטער סימן אַז דאָס גרינדען ביי אונז אין שטאָדט א קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו אויף ריין-געזעלשאַפטליכע יסודות וועט געפונען א געהעריגען אָבקלאַנג ביי אַלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

עס זענען שפעטער פאָרגעקומען געהיימע וואַהלען, וועלכע האָבען געגעבן פאָלגענדען רעזולטאַט:

אין דער פערוואַלטונג זענען אויסגעוויילט געוואָרען ה"ה: אָ. ליפשיץ, א. בלאָטמאַן און י. וויכטעל. אלס פערטרעטער — א. באָרענשטיין און ש. בושאַצקי.

אין אויפזיכט'ס-ראַט זענען געוועהלט געוואָרען: ה"ה: סאָלאָמאָן לעווין, י. נוסבוים, מ. בירנבוים, יונה גאָלדבערג, א. גאָלדבערג און י. סאָלבע. אלס פערטרעטער — י. אייזמאַן, י. פרידענטאַל און שמאי ערליך.

פערגאַנגענעם דינסטאָג איז פאָרגעקומען די ערשטע קאָנסטיטואירענדע זיצונג פון די ניי-געוויילטע לייטענדע אָרגאַנען פון קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו.

היות דער מאַנדאַט פון ה' אהרן גאָלדבערג איז בטול געוואָרען, איז אויף זיין אָרט אַריין אין אויפזיכט'ס-ראַט דער ערשטער פערטרעטער, ה. י. אייזמאַן און אַלס דריטער פערטרעטער איז אַריין ד. ל. פרידמאַן.

אַלס פרעזעס פון ראַט איז איינשטימיג געוועהלט געוואָרען ה' סאלאמאן לעווין, אַלס וויצע פרעזעס — ה' יונה גאָלדבערג.

אין דער פערוואַלטונג איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס פרעזעס ה' א. ליפשיץ, אַלס וויצע-פרעזעס — פון קליינהענדלער-פעראיין ה' א. בלאטמאַן אַלס גאָספּאָדאַזש — ה' וויכטעל.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אַז אויף דער זעלבער זיצונג האט ה' שמאי ערליך זיך דעקלארירט מיט אַנ'אהנפּראָצענטיגען „וקלאַד" פון 300 זל, נאָכטוענדיג אַזוי ארום דעם ביישפיל פון ס. ז. לעסלאַו. אויך אַנדערע אנוועזענדע מיטגלידער האָבען אויסגעדריקט זייער גרייטקייט אריינצוטראגען גרעסערע סומען, ווי אויך צו פיהרען א ווערבירונגס אַקציע צווישען ראדאָמער יודען, בכדי צו שאַפען א געהעריגען קאַפּיטאַל פאר'ן קרעדיט-קאָאָפעראַטיוו.

די עפנונג וועט פאָרקומען דעם 15 טען מערץ ה. י.

מ. ק — סקי.

חנוכת הבית פון א געזעלשאַפטליכען קלוב ביים יודישען שניידער = צעך.

די ראדאמער יודישע האנדווערקער, דער עיקר דער שניידער-צעך, האבען זיך פערמאסטען אויף א דרייסטען שריט, נעמליך אויפבויען אין די היינטיגע שווערע צייטען א געזעלשאפטליכען קלוב, וואס זאל דינען נישט נאר אלס צוזאמענקונפט-ארט, נאר זאל גלייכצייטיג זיך ווידמען דער געזעלשאפטליך-קולטורעלער טעטיגקייט פאר די מיטגלידער.

א דאנק דער אונערמידליכער און אָפּפער-פולער ארבייט פון איינינע האנדווערקער-טוער, צווישען וועלכע עס האבען זיך גאנץ בעזונדער אויסגעצייכענט די ה"ה. בארמייסטער און שניידער, איז מצליח געווען אין א גאנץ קורצער צייט צוזאמענשטעלען דעם דאזיגען בנין.

למען האמת מוז געזאגט ווערן, אז דער דערמאנטער קלוב מאכט אנ'אימפאזאנטען איינדרוק מיט דער עלעגאנטער און געשמאק-פולער אויסשטאטונג און פיינע איינריכטונג.

איז טאקי געקומען א צאהלרייכער עולם האנדווערקער און ספעציעל איינגעלאדענע געסט צו דער פייערליכע ערעפנונג, וואס איז פארגעקומען דעם פערגאנגענעם שבת-צו-נאכטס.

דער פרעזעס פון שניידער-צעך ה' משה רובינשטיין האט געעפענט די פייערונג מיט אנ'איינלייטונג'ס-ווארט, אויסדריקענדיג זיין פרייד צוליב דער ענטשטעהונג פון נייעם האנדווערקער-קלוב און דאנקענדיג די אלע חברים, וועלכע האבען מיטגעהאלפען צו שאפען א היים פאר האנדווערקער. פרעזעס רובינשטיין אפעלירט צו אלע אויסענשטעהענדע חברים-האנדווערקער מיט א גוטען ווילען אנצושליסען זיך אין קלוב, בכדי צו קענען פיהרען א בשותפות'דיגע געזעלשאפטליכע טעטיגקייט.

עס זענען געהאלטען געווארען בעגריסונג'ס-רעדעס פון פארשטעהער פון פאלגענדע געזעלשאפטען:

ד"ר פאספמאן — אין נאמען פון יודישען ראטמענער-קאלא, מ. ל. פישמאן — אין נאמען פון ציוניסטישען וועלט-פערבאנד, מ. קראיעווסקי — אין נאמען פון דער יודישער פרעסע, י. וויינגארט — אין נאמען פון הלואה בעל-מלאכה, קאפלאן — פון דער זעלבסט-הילף-קאסע פאר האנדווערקער, פריוי האנאווער — פון שניידערינס-צעך, מ. אפאטאווסקי — פון קירזשנער-צעך, היידענבערג פון פריזירער-צעך, שניידער און בארמייסטער — אין נאמען פון דער א-גאניזיר-קאמיסיע.

דאס לעצטע ווארט האט געהאלטען ה. מאנדעלבוים אין נאמען פון דער פערוואלטונג פון שניידער-צעך.

אויף דעם פארשלאג פון דעם לעצטען איז אימפראוויזירט געווארען אויפ'ן ארט א חברים-רינג, וועלכער האט זיך גלענצענד איינגעגעבען, פערשאפענדיג 155 50 זל. איינקונפט.

די איינגעלאדענע געסט און האנדווערקער האבען נאכ'ן פארענדיגען דעם אפיציעלען טייל פון דער פייערונג זיך געלאזט „וואויל-גיין" און ערשט-קלאסיג איינגעארדענטען בופעט און געכאפט א טענצעל ביז אין דער פריה.

מ.—ק.

זעלבסהילף = קאסע

ביים קליינהענדלער=פערבאנד.

די זעלבסטהילפס-קאסע פאר סטראגאניאזשעס ביים קליינהענדלער-פעראיין אין ראדאם האט בעקומען פון דער צענטראלע אין ווארשא א סומע פון 500 זל, כדי צו שטארקען די טעטיגקייט פון דער זעלבער.

די סומע שטאמט פון די הונדערט טויזענד זלאט, וואס דער פערבאנד פון פוילישע יודען אין אמעריקא האט לעצטענס איינגעשיקט קיין פוילען, פון וועלכער דער צענטראלער קליינהענדלער פערבאנד אין ווארשא האט בעקומען 20,000 זל.

פון דער ציונ. ארגאניזאצ. אין ראדאם.

פרייטאג צונאכטס דעם 26|2 האלב-8 אז. קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוני. ארגאניזאציע (לובלינער 25) דער המשך פון חברים-געשפרעך אין צוזאמענהאנג מיט'ן פארשטעהענדן 12טן ציוני. לאנד-ציוזאמענפאהר.

סעודת-פורים ביים חוזה פון לובלין.

מאיר הערץ

(א חסידיש-מעשה'לע)

ס'איז געווען אין די צייטען פון דעם לובלינער חוזה. דער רבי ר' בער פון מעזריטש איז ערשט נישט לאנג נסתלק געווארען, האט זיך די חבריא צעטיילט און זיך פונאנדערגעפאהרען יעדער אין זיין שטעטעל. די תלמידים זענען געווארען גוטע-יודען און האבען אליין אנגעהויבען „פיהרען".

פון די תלמידים מובהקים ביים רבי'ן ר' בער זענען געווען: דער חוזה פון לובלין און דער יוד-הקדוש פון פשיסכע. צווישען זיי איז אין תחילת אנגעגאנגען בשתיקה א גרויסע מלחמה לשם-שמים. וואכען-לאנג איז די דאזיגע הייליגע מלחמה געפיהרט געווארען נאכ'ן רבי'ן ר' בער'ס פטירה, און קיינער פון די חסידים האט עס אפילו נישט בעמערקט. די מלחמה איז, חלילה, נישט געווען גלאט לשם מחלוקת, נאר ס'איז געגאנגען דערין, ווער ס'איז באמת ראוי צו ווערען דער ממלא-מקום פונ'ם רבי'ן ר' בער. סיי דער לובלינער, סיי דער „יוד" פון פשיסכע האבען זיך געהאלטען פאר צו-קליין צו נעהמען אויף זיך אזא עול-מלכות-שמים, ווייל איינער האט דעם צווייטען געהאלטען פאר גרעסער און העכער פאר זיך. דעריבער טאקע האט יעדער געוואלט, אז דער צווייטער זאל איבערנעהמען דעם רבי'ן ר' בער'ס עדה יורען. און אט וועגען דעם איז ס'טאקע פארגעקומען די שטילע מלחמה.

די גאנצע מחלוקת האט מען נישט געפיהלט אפילו, ווייל אלץ איז פארגעקומען שטילשווייגענדיג, בעהאלטען און פערבארגען בחדרי-חדרים...

א סך פון רבי'ן ר' בער'ס תלמידים זענען דורך דער צייט שוין געזעסען אויף וייערע רבישע שטוהלען, און א היבש ביסעל פון דעם רבין ר' בער'ס חסידים זענען איצט, נאך דעם רבינ'ס פטירה, געווארען חסידים פון די נייע רביים. ס'זענען אבער אויך געווען א סך חסידים, וואס האבען נאך אלץ געווארט, ווייל די מקורבים, וואס האבען געהאט א שטיקעל ידיעה אין די זאכען, האבען משפיע געווען אויף די בעסערע, געקליבענע, די „מהדרין מן המהדרין", אז זיי זאלען זיין געדולדיג אוןווארטן ביז דאס גערמאנגעל צווישען דעם רבי'ן פון לובלין מיט'ן יוד פון פשיסכע וועט זיך ענדיגען און מ'וועט וויסען, ווער פון זיי עס ווערט רבי.

א צייט-לאנג האט דער דאזיגער עולם חסידים ארומגעבלאנקעט ווי פערלוירענע שאף און גישט געהאט קיין רבי'ן צו וועמען צו פאהרען.

איינמאל, ווען די מלחמה צווישען דעם לובלינער חוזה מיט'ן „יוד" האט זיך בעזונדערס פערשטארקט, האט זיך דער חוזה אין א מיטען דער נאכט אויסגעכאפט און איז אוועקגעפאהרען צו זיך אהיים קיין לובלין, און דאסזעלבע האט אויך געטוהן דער „יוד". ווען ביידע זענען אוועקגעפאהרען, איז אין רבי'ן ר' בער'ס בית מדרש געווארען א טומל און א קאך. דער עולם איז צערודערט געווארען און קיינער האט נישט געקאנט פערשטעהן, וואס אזוינס ס'איז געשעהן. האט זיך דער עולם צוערשט אוועקגעלאזט קיין לובלין צום חוזה, געקלאפט אין דער טיר, אבער דער חוזה האט דעם עולם אבגעשיקט צום „יוד".

— צום יוד געהט! נאר ער, דער יוד, קאן זיין אייער פיהרער! — האט דער חוזה ארויסגעשריגן צום עולם...

דער עולם חסידים איז דאן אוועק קיין פשיסכע צום יוד. האט זיי אבער דער „יוד" צוריק אבגעשיקט צום רבי'ן קיין לובלין.

אזוי איז עס געגאנגען אהין און צוריק, ביז דער עולם איז שטארק מבולבל געווארען און אנ'אימה איז אלע בעפאלן.

דער טראקט צווישען לובלין און פשיסכע האט נישט גערוהט, פיהרן מיט חסידים האבען געצויגן אהין און אהער ווי פערבלאנדזשעטע שאף, וואס זוכען דעם פערלוירענעם פאסטוך. —

ר' שמעון דייטש, דעם לובלינער רבינ'ס א מקורב, האט געזעהן, ווי דער עולם מאטערט זיך און וועט נאך חלילה אבשטעהן פון די כוחות — האט ער גענומען אויף זיך די שליחות אויסצוגלייכען די הויכע לשם שמים-מחלוקת צווישען דעם לובלינער מיט'ן „יוד".

ס'איז גראד געווען פורים-צייט, און ר' שמעון דייטש האט דווקא געוואלט, אז די צוויי ריזען זאלען זיך צוזאמענקומען און זיך פערגלייכען מיט דער ירושה פונ'ם רבין ר' בער, כדי ס'זאל איינמאל פאר אלעמאל קלאר ווערען, צו וועמען דער עולם חסידים געהערט.

איז עס איהם אבער שווער אנגעקומען מחמת יעדער פון די צוויי האט פון גרויס עניוות געוואלט פאהרען צום אנדערען. קוים מיט צרות האט ר' שמעון דייטש אויסגע'פועל'ט, אז דאס ארט, וואו ביידע צדיקים זאלען זיך בעגעגענען, זאל זיין פונקט אין מיטען וועג, צווישען לובלין און פשיסכע.

חאבען זיך דער לובלינער און דער פשיסכער צוזאמען מיט די מקורבים צונויפגעטראפען אין א דארף ביי אנ'ארענדאר. די זאך איז געמאכט געווארען בסוד, פונקט ווי די גאנצער מלחמה איז געפיהרט געווארען בשתיקה.

געווען איז דאס פורים ביינאכט. דער ארענדאר האט צוגעגרייט א מלכות'דיגען טיש פול מיט כל-טוב, געווען איז דער ארענדאר א גרויסער מכניס-אורח, בפרט, אז ער האט געזעהען, אז דאס זענען עפעס נישט גלאט קיין אורחים... האט מען געדאווענט מנחה, זיך ארומגעזעצט ביים טיש און אנגעהויבען רעדען „סתרי-תורה". געזעסען איז מען ארום טיש אויסגעזעצט אין אנ'עיגול, כדי ס'זאל נישט זיין קיין אויבען-אן — און ס'איז אוועק א תורה-שמועס, וואס איז געווען פול מיט סודות. מען האט זיך פערטיפט אין אזעלכע מחשבות, אז ס'איז ממש געווען נבהל ונשתומם צו ווערען.

ווי זיי זענען אזוי געזעסען און צווישען זיך געשמועסט, האט זיך געעפענט די טיר. מ'האט אפילו נישט געהערט קיין סקריפ. שטיל זענען ארייגעשוואומען פון דרויסען א מחנה פערשטעלטע לייט, אנגעטהון אין בגדי-מלכות.

זיי האבען זיך געזעצט און מיטען שטוב, אויבען-אן איז געזעסען א יונגער קעניג מיט א גאלדענער קרון אויפ'ן קאפ. דער יונגער קעניג, וואס איז געווען פון די ניי-אריינגעקומענע, איז געווען אינגאנצען עהנליך צום רבי'ן פון לובלין. ביי זיין זייט, פון דער רעכטער האנד, איז געזעסען א פרינץ אין געשטאלט פון „יוד" הקדוש, און די איבריגע זענען געווען פשוט'ע זעלנער, וואס זענען געשטאנען מיט בלאנקע שווערדען אויף די אקסלען, סאלוטירט דעם קעניג און געזונגען:

— געלויבט זאל זיין דער קעניג. דער לובלינער לעהרער, און דער פרינץ, דער יורש-עצר, דער הייליגער „יוד"! געלויבט זאל זיין דער מלך — דער זעהער פון לובלין!

אבגעזונגען, האבען זיך די געהיימניספולע פערשטעלטע פורים-לייט אויפגעשטעלט, דער יונגער קעניג מיט'ן פרינץ האבען זיך פערנויגט פאר'ן חוזה מיט'ן יוד-הקדוש און זענען פערשווינדען געווארען אין דער חייטער אויסגעשטערענטער נאכט אריין...

באלד האט זיך דער „יוד" אויפגעכאפט פון טיש צוזאמען מיט'ן גאנצען עולם, און די מקורבים האבן אויסגעשריגן:

— מזל-טוב אייך, רבי פון לובלין, מזל-טוב!

דער רבי פון לובלין האט זיך שנעל אויפגעשטעלט, א שמייכעל-געטוהן מיט זיינע ליכטיגע אויגען און געזאגט:

— פערפאלען, נישטא קיין ברירה! מן השמים הייסט מען—מוז מען פאלגן!.

וואס פאר א מאכט האט דער ענגלישער קעניג.

פון אונזער ספעציעלען וויענער קארעספאנדענט.

בלי שום ספק איז די לאנדאנער „טיימס", דאס בלאט פונ'ם גרעסטן פארנעם, וואס פערנעמט דעם ערשטן פלאץ אין דער זשורנאליסטיק פון ארבע פנות העולם. די „טיימס" האט ניט דעם גרעסטען טיראזש, זי דרוקט זיך אין בלויז 800 טויזענד עגזעמפלארען א טאג און אין לאנדאן גופא, אדער אין אמעריקא זענען פארהאנען בלעטער, וואס האבען א טעגליכען טיראזש פון פיר מאל אזוי פיעל. אבער די „טיימס" איז די צייטונג מיט וועלכער מ'רעכענט זיך אין דער גאנצער וועלט. צו זיין רעדאקטאר פון דער „טיימס", מוז מען שוין האבען א גרויסע גאנץ גרויסע זכיה און מ'מוז זיין באהאווענט מיט פיל חכמה און א סך קענטעניסען.

די „טיימס" איז ערשט אלט 150 יאהר. עס זענען פערהאנען בלעטער וואס זענען א סך עלטער. וויל מען אבער אמאהל ערגיץ אין דער וועלט נאכקוקען איבער עפעס אנ'ענין, א דין וכדומה, אזוי קוקט מען אריין אין א באנד פון דער „טיימס".

וויל אנ'ענגלישער ריכטער, אדער אפילו נישט קיין ענגלישער, נאכקוקען בנוגע א שווערען אינטערנאציאנאלען דין, אזוי איז פאר איהר וויכטיג, וואס די „טיימס" האט דערצו געזאגט, ווען דאס געזעץ איז נולד געווארען.

מיט איין ווארט: די רעדאקטארען פון דער „טיימס" זענען אומעטום פאררעכענט פאר די, וואס ווייסען אלעס און גיבען ארויס דעם בעסטען אורטייל איבער יעדער זאך.

זענען מיר מיט עטליכע יאהר צוריק געזעסען ביי א פרעסע-מיטינג און האבען ארומגערעדט סניני - דיומא, איבערגעשמועסט זאכען, וואס זענען דעמאלט געווען אקטועל. דער יושב ראש איז געווען מיסטער דזאהן סטופס, דער רעדאקטאר פון דער „טיימס".

איינער פון אונז, דאכט זיך דער שרייבער פון די שורות - האט ארויסגעזאגט זיין מיינונג, אז דער ענגלישער קעניג איז בלויז דערצו דא צו רעפרעזענטירען; ער האט ניט קיין שום מאכט אין דער האנד.

דאס טעמע איז דעמאלט געווען אקטועל, ווייל דער נישט לאנג פערשטארבענער ענגלישער קעניג דזארזש דער פיפטער איז דעמאלט פלוצלינג שטארק איינגעפאלען און די דאקטוירים האבען מורא געהאט, אז ער שטארבט. דער דעמאלדיגער פרינץ אף ווילס, דער איצט אבגעדאנקטער קעניג האט זיך דעמאלט אויפגעהאלטען אין אפריקע און מ'האט מורא געהאט, אז ביז ער וועט אהיים קומען, וועט ער דעם פאטער שוין נישט טרעפען ביים לעבען.

מיסטער סטופס איז זיך געזעסען מיט זיין לילקע אין מויל און געשמייכעלט, אט יענץ שמייכעלע, וואס בעווייזט, אז ער איז קליגער ווי דו ביסט...

„איהר האט א טעות, חברים, אויב איר מיינט, אז דער ענגלישער קעניג האט גאר קיין מאכט ניט. אדרבה, פארקעהרט, דער ענגלישער קעניג האט די גרעסטע מאכט אין דער האנד. ווען דער ענגלישער קעניג וויל נור, קען ער:

אהיים שיקען אלע אפיצירען און סאלדאטען און קען פארקויפען אלע ענגלישע שיפען ווען ער וויל נור און פאר יעדען פרייז ער וויל.

אין פאל פון א קריג, קען ער „למען השלום" אוועקשענקען דאס גאנצע הערצאגטום ווילס און אזוי דעם פיינד איבערגעבען גאנץ ענגלאנד.

ער קען פראנקרייך קריג ערקלערען בכדי צוריקצוגעווינען די ברעטאן, וואס האט אמאהל געהערט צו ענגלאנד.

ער קען עפענען די טויערען פון אלע ענגלישע קרימינאלען און אהיימשיקען פאראורטיילטע.

ער קען ענדערען יעדעס געזעץ לויט ווי עס פאסט איהם.

ער מעג אויסשטעלען פאלשע דאקומענטען, מעג טון אלע שטראפבארע פארברעכענס און קיינער קען איהם ניט פרעגען מה תעשה?

ער קען דערשיסען זיינע מיניסטארען און יועצים און קיינער קען איהם נישט מאכען קיין פראצעס.

ער קען איינרופען צום מיליטער וועמען ער וויל, אהן שום חילוק ווי אלט ער איז.

ער קען מיט זיינע טעלעגראמען און טעלעפאנען, וועלכע ווערען על פי דין קודם ערלעדיגט, אבשטעלען דעם גאנצען פארקעהר אין גאנץ ענגלאנד.

ער קען הייסען זיינע שאפערען זיי זאלען אין שטאדט אזוי שנעל פאהרען, אז קיין אנדערער וואגען זאל זיך ניט קענען ווייזען אויף דער גאס.

ווי מ'זעהט, האט דער קעניג פון ענגלאנד די גרעסטע מאכט, אויב ער וויל נור פון דער מאכט עפעס טון. דאס גליק איז נור וואס קיין איינציגער קעניג האט ביז היינט קיין חשק ניט געהאט זיין מאכט אויסצונוצען...

ז. האבער. וויען.

דער

ראדאמער פורים-גרעגער.

הומאריסטישע ביילאגע פון אביחיל.

אונזער פורים - שלאגער

גוטען פורים, ליבע יודען!
ס'איז מיין ליד נישט פרעהליך היינט:
ס'איז שוין נישט דער זעלבער פורים,
ווי אמאל, אך, ליבער פריינד.

ס'איז אמאל געווען פורים'ס
כ'האב מיך אויך פערשטעלט
און געטראגען דאן א מאסקע
און פערדינט איך האב פיל געלד.

איז א קאנקורענץ געווארען,
פונקט ווי היינט ביי יעדען פאך,
כלל-טהוער, דאזארעס און פערזארגער
זענען אויך מאסקירט א סך...

און זיי ווייזען, וואס זיי קענען...
אז צו מיר, אוי, איז א קלאג...
ס'איז שוין נישט יענער פורים.
ווען מ'האט געלעבט א גוטען טאג...

גרעגערס!

— יודען, לאזט מיך נישט פערטיילן, גסדענקט, אז היינט איז פורים, קויפט א גרעגער, דער בעסטער שלח-מנות פאר המנ'ען.

מיינע גרעגערס זענען גאראנטירטע, וועיזט מיר, אדרבה, איין קונה, וואס זאל קומען זיך בעקלאגען, אז המן איז ארויס א לעבעדיגער פון מיינס א גרעגער? דאס איז דער איינציגער פורים-ארטיקעל, וואס טהוט עפעס, ער לאזט זיך הערען, נאכמעהר ווי די ראדאמער שוויץ-קעפ. וואס אז מען דרעהט-זיי-אן גרעגערן זיי, הילכען און טומלען פערטויבט צו ווערען. מיינע גרעגערס בעמיהען זיך איבערצושרייען די רייבונגען ביי די האנדווערקער, דעם קאנפליקט מיט די שוחטים און אלערליי זיצונגען אין די געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס, זאלען מיר אלע אזוי לעבען, חוץ המן. קויפט גרעגערס! איהר וועט קיין חרטה נישט האבען!

א בריוועלע פון אלטען המן.

קאלעגא שונא ישראל!

איך האב געהערט דא, אין גיהנום, אז די רעקלאמירסט זיך מיט מיין מארקע און דו האסט זיך גענומען צו מיינע יודעלעך, וויל איך דיך בעטען זאלסט מיר דערפאר בעצאהלען ענטשעדיגונג, איך האב אריינגעטראגען פאר זיי אין דער קעניגליכער קאסע 10 טויזענד צענטער זילבער, און דו וואס? — קדחת.

ליבער פשיאטשעל מיינער! איצטער פרעהסטו זיך מיט דיינע פיל אנהענגער, איך ווייס שוין אבער פון פראקטיק, ווי שלעכט עס איז, ווען מען בלייבט שפעטער נישט מצהר ווי ביי איין אנהענגער — א תליון...

ווען דו פאלגסט מיך, וואלסטו אויפגעגעבען דיין גאנצען אנטיסעמיטיזם, עס וועט דיר שפעטער אויספאלן באקעס, ווילסטו זיך אנהויבען מיט יודעלעך? קיין גוטער יוד זאל זיי נישט קענען. הער מיין עצה און שטעל אב דיין פורים שפיעל, אנדערש דערווארט דיך א שווארצער סוף.

ווי עס ווינשט דיר דיין המן בן המדתא.

דרינגענדע דעפעשען.

פ ש י ט י ק: אהער איז אנגעקומען א ספעציעלע קאמיסיע מיט'ן למדן קאוואלסקי בראש, אויף צו בעטראכטען די פאראיאהריגע געשעהענישען, די קאמיסיע האט געפינען א קאפיע פון דעם מגילה - בעפעהל: „להשמיד ולהרוג ולאבד"...

ק ו י ף: היינט ווערט ארויסגעשיקט פון דאנען קיין מאדאגאסקאר צוויי אויטאמאבילען מיט „מתנות לאביונים". די אויטאמאבילען בעגלייט חייקעל, דער ראדאמער „קראספידענט", וואס האט אנ'אייגענע „קראספידענטענקארטע" מיט א פאטאגראפיע פון דער גרויסער טעגליכער צייטונג „רעדצודערוואנד".

א ד ז ש י וו א ל: נאך א שטרענגער אקציע אבצורייניגען דעם יודישען סטראגאן, האט מען אין קרעמעל פון „מרדכי היהודי" געפונען א — הערינג. די זאך איז איבערגעגעבען געווארען דעם גלח טשעטשאק.

ס ק א ר ש ע וו: די היגע פרויען-ארגאניזאציע „ויזא" האט דערהאלטען א צירקולאר פון מאדאם פריסטאר, נישט צו לאזען לייענען די מגילה, סיידען מען וועט פון דארט אויסמעקען דעם „להיות כל איש שורר בביתו" (יעדער מאן זאל זיין א הערשער אין זיין היים) נאכ'ן שתיה געזעץ איז שוין די הטכסטע צייט נישט צו טאלערירען אזא מין פאנאטישען אנטי-הומאניטארן פסוק.

ביבליאגראפיע.

צום „ראדאמער פורים-גרעגער" זענען אנגעקומען פאלגענדע בעלעהרענדע ביכער אויף שלח מנות:

1) „הערען, זעהן און שווייגען" — א נויטיג ביכעל פאר די ראדאמער „קראספידענטען" און פאר'ן גאנצען כלל-ישראל...

2) „ס'איז מיר וואויל" — א מוסר-ספר'ל פאר אלע ראדאמער עפאטצאהלער, פערלאג „עונג יום טוב"...

3) „דערקענט אייך אליין" — א בראשור צו חערען געהיילט פון „שמענדריקיזם" אין דער נייער ראדאמער אויפלאגע.

אמאל און היינט.

אמאל איז מרדכי געווען אויפן פערד, און המן איז געלעגען אין דר'ערד, היינט איז פערקעהרט:

אמאל האבען יודען געפאסט דריי טעג און זענען געהאלפען געווארען, היינט פאסט מען פון פורים ביז אסתר-תענית און מ'ווערט געהאלפען מיט א פיקעט, פריסטאראוועס שחיטה און עוואקואציע.

אכאל. אז אחשורוש איז געווען ביים קוראזש האט ער געהייסען ברענגען זיין אייגען ווייב, א היינטיגער — בעגניגענד זיך מיט א פרעמד ווייב.

אמאל איז ויזתא געווען דער לעצטער, היינט זענען די ויזתא'ס אומעטום די ע ר ש ט ע.

אמאל האט א המן בעקומען א הויכע תליה, היינט בעקומט ער א הויכען פאסטען.

דער אמאליגער המן האט פאר די יודען געוואלט צאהלען, און די היינטיגע ווילען מען זאל נאך זיי צוצאהלען...

אמאל האט מען געגעבען אנ'ערלויבניש צו פאגראמירען איין טאג: היינט שלאגט מען יודען גאנצע חדשים...

פורימיאדע.

— פון וואנען איז געדרינגען, אז ביי אחשורוש'ן איז אויך געווען שטרייקען?

— עס שטעהט דאך: „אין אונס" (מען האט נישט געניי ט...).

אוי, די זרש'ס..

גאנץ ראראם וואונדערט זיך: סטייטש מ'האט אויפגעהאנגען המנ'ען מיט אלע צעהן בנים, פון וואנען זשע נעמען זיך אזוי פיל יודען - פרעסערישע שונאים?

איז דער תירוץ — זרש!

די איינציגע צרה איז, וואס מ'האט ניט אויפגעהאנגען זרש'ן. המנ'ס ווייב. אוי, די זרש'ס, די זרש ס; ווען איך בין אחשורוש, וואלט איך נאך פאר המנ'ען...

ביי די העלדען פון דער מגילה.

אינטערוויוען

אחשורוש.

דעם עקס-קעניג אחשורוש, האב איך געטראפען זיצען איבער אנ'אלבאם מיט פאטאגראפישע בילדער פון די קאנדידאטקעס „מיס-באזארו".

— צי איז דאס אמת, אדוני קעניג, אז איהר זענט אמאל געווען א „מלך טפש"?

— א ליגענד! דאס האבען מיינע שונאים אויסגעטראכט, ווייל כ'האב נישט דערלאזט המנ'ען אויספיהרען זיין בלוטיגען פאגראם איבער יודען: בענארישט האב איך זיך יא, וואס כ'האב נישט פערלאנגט די יודעלעך זאלען מיר דערפאר בעצאהלען מיט אנ'הלואה'עלע.

— פארוואס האט איר געהייסען ושתי'ן קומען א נאקעטע?

— ווייל ווען איך זאל געווען וועלען ווארטען ביז זי וועט זיך אנטהון און מאכען דעם! טואלעט, וואלטען אריבער די „שבעת ימי המשתה".

אסתר המלכה.

צו אסתר'ן, פשעפראשאם, פאננא רענא איז איצט גארנישט אזוי לייכט אנצוקומען נעכטען ביי פשיביטניעווסקי, האט המן איר צוגעווארפען א „פערסקע אטשקא"...

איך האב איהר געטראפען זיצען אין „אינטעליגענטען-קלוב" מיט א רעזשיסער, אימפרעסאריא און א טעקסטען-מאכער.

— צי וואלט איהר נישט געוואלט בעציהרען די ברעטער פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי" אלס פרימאדאנע מיט אייערע טאלאנטפולע פיסלעך?

— דערווייל נישט. אך, ווי דאס הארץ קלאפט מיר!

— וואס איז אייך פאננא רענא?

— גארנישט. שוין 12 חדשים, ווי איך שמיר און שמינקעווע זיך: 6 חדשים מיט בוימאייל און 6 חדשים מיט בשמים. א חוץ מיט קרעם און פודער „קאטיק", קיין חן-גריבעלע איז מיר נישט געלונגען אויסצוארבייטען, און די פריזור איז אויך עפעס סטראשנע.

— צי קאן מען וויסען אייער הויפט-בעשעפטיגונג?

— ראנדעוואוען... מאי באושע, זיינע אוינען!..

פון זיינע הענטלעך וועט אפשר ארויסקומען א ישועה פאר מיר, אדער פאר מיין פאלק!... — דאווידזעניא!

מרדכי

מרדכי איז געזעסען פאר די טויערען פון דער גמינע אויף זשעראמסקי.

— וואס זיצט איר עפעס דא, ר' מרדכי?

וואו דען זאל איך זיצען ביי איטשע מאטל'ען? אין שטוב איז נישטא אויף וואס צו זיצן, ווייל די עקזעקוטארן האבען צוגענומען דאס גאנצע מעבל. און איידער דער ווירט זאל מיך איינזעצען, זיצט מען דא...

— וואס דענקט איהר צו טהון?

— איך האב געהערט, אז עס מאכען זיך פאסטענס אויף רבנים און מורי-הוראות. בעט איך מיך צו נעהמען אין בעטראכט

— ווי קאמיש איהר זענט ר' מרדכי, אליין א צדיק, ווילט איהר ווערען רב אדער מורה-הוראה שוין לאנג ביי אונז ארויס פון דער מאדע, אז רבנים זאלען זיין צדיקים.

— איך האב דאך געשאפען דעם פורים

— האט מרדכי געקרעכצט

— עס וועט אייך גארנישט העלפען פאניע מאטקע!

— וועל איך זיך נעהמען צו מיין אלטע מלאכה כ'האב דאך אמאהל געהאט צו טהון מיט זעק, וועל איך אנהויבען נייהען זיך א זאק...

המן

המן איז געזעסען אין „זשים" און געליינט דעם „דזשענניק נאראדאווי" קיין אינטערוויו האט ער נישט געוואלט געבען האב איך ביי זיך געטראכט — ווארט-ווארט, וועסט האבען המנ'ס מפלה.

דלפון און ויזתא

דלפונ'ען האב איך בעגעגענט אין א שפאגעל-נייעם אנציג און געלע שיך, דאגעגען ויזתא איז זעהר בערעדעוודיג געווען

— זענט איהר עס ה' ויזתא?

— געוועזענער, איצט בין איך א „יא טעביע דאם". פאר מיר ציטערען אלע ראדאמער ארימעלייט, און בין מיר א כשר'ער יוד מיט די בלאמבע.

-- און א חוץ שכל.

— האב איך א הייזעל אויפגעשטעלט פאר געלד וואס איך האב אנגעפייפט אלע חכמים...

אביחיל.

מרדכי ווייסמאַן (1916 1936)

(צו זיין ערשטע יאָהרצייט)

א יאָהר איז אַדורך זייט דעם מאָמענט ווען ווי א דונער פון הימל איז צו אונז דערגאַנגען די טרויעריגע ידיעה, אַז מרדכי איז שוין נישט דאָ. מיר האָבען אין פלוג נישט געקענט מסכים זיין מיט דעם געדאַנק. ס'הייסט כמעט קיין חודש נישט אדורך ווי מיר האָבען זיך מיט איהם געזעגענט פאַר זיין אָפּפאָר אויף דער „הכשרה", און דאָ פּלוצלינג אזא ידיעה... ס'איז געווען אונגלויבליך, אָבער אלע שפּעטערדיקע ידיעות האָבען באַשטעטיגט דעם פאַקט. מיר זענען געבליבען גע־לעהמט: ווער וועט פיהרען די אַרבייט ווייטער? ווער וועט דערהאַלטען דעם אידעאַליסטישען פלאַם וואָס טליעט אין אונזערע הערצער?

קוים 19 יאָהר איז ער אַלט געווען און דאָך האָט ער געהאָט אזא מעכטיגע השפּעה אויף זיין אומגעבונג. גראַדלי־ניק ביז גאָר און קאָנסעקווענט אין זיינע טהאָטען האָט ער מיטגעריסען יונג און אַלט. קיין אַזאַ גלויבען אין דער זאַך, וועלכע ער האָט געדינט האָט קיינער נישט פאַרמאָגט. זענען מיר טאַקיש געבליבען מיט זיך אליין אָהן אים אונזער חבר און וועגווייזער...

ווי אין די „יזכור"־דערציילונגען פון די א"י פּיאָנערען קלינגט זיין לעבען און זיין פּלוצלינגדיגער טויט. ענהליך צו זיי האָט ער געטראָגען אין זיין הארצען ליבע צו ארץ ישראל און גע־האַסט יעדוועדער געדאַנק פון א בטלניש לעבען דאָ אין גלות, א לעבען פון ווע־געטאַציע אויף יועלכע ס'איז אויסגעש־טעלט אונזער יוגענטליכער דור. אין די קריטישע צייטען פון ציוניזם איז ער גראָד געפאָהרען אויף „הכשרה" קעגן ווילען פון זיינע עלטערן. איז טאַקיש זיין מוטער אוועק פון דער וועלט פון גרויס ווייטאָג און צער נאָך דעם שווערען פאַרלוסט...

טויכן אויס די ערינערונגען פון אונ־טערבאַוואוסטזיין. מיר געדענקען עס ווי יעצט. דען ווי לאַנג איז עס ווי ער האָט אויסגעדריקט זיין ווילען צו געהערן צו די „שומרים"? ער האָט אַנגעזאַפּט אין זיך די באַגריפען פון „יוגענט קולטור" און זיי געטראָגען ווי א ענטפּלעקונג. די ציוניסטישע ראָמאַנטיק וועלכע האָט געש־פּרודעלט פון דעם אַלט - נייעם „יזכור" מיט מאיר חאזאנאָוויץ אין דער שפּיץ האָט געלאָזט שפּורן.

מיר האָבען געבלעטערט אין די אַלע שריפטען, וואָס זענען נאָך איהם געבלי־בען און פאַר אונזערע אויגען האָט זיך ענטפּלעקט זיינס א פרישע וועלט. מיר האָבען גאָרנישט געוואוסט. און ער האָט דאָך ווי שטענדיג גאָרנישט דערציילט, אז ער האָט געשריבען און זאָגאר א סך געשריבען פאַר זיך אָהן ווילן צו מערען באַרימט און באַקאַנט.

ס'וואָלט געווען א יושר זיי צונויפצו־זאַמלען און ארויסגעבען, דען עס שפּרו־דעלט פון זיי מיט פרישקייט. הויפּטזאַכ־ליך די פּאָעטישע שאַפונגען. עס וואָלט געווען דער ריכטיגע דענקמאָל.

די מיינסטע פון זיינע לידער טראָגען די דאַטע פון 1931 אין 1932, ס'הייסט אַז ער האָט זיי געשריבען אין 15־טן לעבנס יאָהר. איז טאַקיש צו שטוינען פון וואַן ס'האָט זיך גענומען ביי אים אזוי פיעל פּאָעטישע רייפקייט און דרייסט. שרייבט ער טאַקיש:

„עס רייסט זיך א לידל
פון מיין מויל ארויס
צי זאָל איך עס שפּילען
צו זינגען נאָר בלויז".

צווישען דעם צונויפגעזאַמעלטען מאַ־טעריאל געפינען זיך: שטימונג'ס־לידער, נאַציאָנאַלע און סאָציאַלע מאָטיווען, באַלאַדען, א איבערזעצונג פון ס'יצקע־וויטש'ס א „קרימער סאָנעט" — די לי־דער פאַרכאַפּען אַפּטמאָל מיט זייער ריטם און קאָנסטרוקציע. מיר זוכן זעלבספאַרשטענ־דליך נישט קיין פעלערן. מיר גיבען זיך אָ־א חשבון, אַז זיי זענען געשריבען געוואָרען אין 15 לעבענס יאָר.

נאָכ'ן פאַרלאָזען די גימנאַזיום, אגב פון זיין אייגענעם ווילען, שרייבט ער:

שוין צייט אַרויס פון די פאָרדומפּענע
שולע ווענט!
צו פרייהייט!... צו פרייהייט!... צו
דער נאַטור.
צעריסס, צערשמעטערט די וואַנד
פון טונקלען חדר
זאָל אויך אַ זונען־שטראַל אריין אמאָל.

נאָך עטליכע שטעלען ווייטער שרייבט ער:

„נישט דאָס זאָל זיין אונזער לעבענס
קוואַל,
מיר ווילען שאַפען, מיר ווילן זוכן!"

מיר דאַרפען געדענקען אַז די יוגענד באַוועגונג אויף דער יודישע גאַס האָט געצייכענט דער יוגענט דעם וועג פון איבערשיכטונג און לאַבאָריזירונג, פון האַנדעל אין פרייע פּראָפעסיעס צו אַר־בייט אין פאַבריק און פעלד.

די חלוצישע ראָמאַנטיק געפינט גאָר א שטאַרקען אָבקלאַנג אין זיין גייסטיגע „ירושה". אַט למשל:

„וואַרפט אראָב די שוואַרצע שלייער
געגוג גלות שוין געהאַט
ס'מוז שוין לייכטן עפּעס נייעס
אין די גרויסע שוואַרצע נאַכט."

אָדער:

„חלוץ! צו דיר נייער מענש זינג'ך מיין ליד
כ'בענק צו דיר אויפוואַכענדער יוד
איבערשמידער פון אונזער וועזן און לעבן
ארום דיר וועט זיך וועבן
א לעגענדע!

ס'וואָלט געווען ריכטיג צונויפצוזאַמ־לען די צעוואָרפענע שאַפונגען זיינע און אַרויסגעבען אין דרוק.

עס וועט זיין דער ריכטיגער אופן צו פאַראייביגען זיין אָנדענק. מ.

די לעגענדע פון אמאליגען פורים.

פ. בושאצקי.

ר' איטשעלע בעקערמאַן ז"ל האָט דערציילט: אין דער צייט נאָך דער ערשטער פאַוויסטאַניע איז דאַמאָלס אין די פּוילישע פּריצישע קרייזען געוואָן עפּעס א גרויסער אויפברויז אויף יודען צוליעב עפּעס א בלבול. זייער פּאָליטי־שען דורכפאַל האָבן די פּריצים געפּלאָנט אַרויפצוואַרפען אויף יורישע קעפּ, בכן, אַז דאָס איז געקומען צוליב יורען, וואָס האָבען זיי פאַרראַטען. איז גערופען גע־וואָרען קיין וואַרשא א צוזאַמענפאָהר, פון פּריצים, כדי ארומצורעדען די דאָ־זיגע פראַגע און גלייכצייטיג ארויסגעבען א בויקאָט־גזירה אויף יודען, אַז פּריצים זאָלען זיך פערפליכטען בויקאָטירען יו־דען: נישט האַנדלען מיט זיי, נישט האָ־בען מיט יורען קיין שום מגע ומשא, נישט פערדינגען זיי קיין ארענדעס, קיין קרעטשמע, קיין פּאַכט פון מילכיגס קיין מיהל, נישט קויפען און נישט פער־קויפען יודען קיין שום זאַך א. א. וו.

אין ראַדאָמער געגענד איז געווען א כראַביע דוקא נישט קיין אַנטיסעמיט, אפילו א שטיקעל יודען־פריינד. אָבער אַז מ'האָט איהם איינגעלאַדען אויף דער דאָזיגער גרויסער פערזאַמלונג, האָט ער דאָך נישט געקאָנט זיין אַ „פּורש מן הצבור".

דורכפאָהרענדיג דורך ראַדאָם (רי באַהן איז נאָך דאַמאָלס נישט געוואָן). האָט ער זיך אָבגעשטעלט אין האָטעל „זשימסקי" וואו ער האָט דאָרט געט־ראָפען ארומדרפּהען זיך, זיין גוט בעקאַנ־טען „זשידעק", וועלכער האָט אים זעהר העפליך בעגריסט און האָט אויך געהאָט די דרייסטקייט צו פרעגן דעם כראַביע וועגען דעם ציעל פון זיין יעצטיגער רייזע נאָך וואַרשאַ. זאָגט איהם דער כראַביע:

— נישט גוט, מאָשקע.

— וואָס איז? — פרעגט איבער דער קלוגער מעקלער.

פערציילט איהם דער כראַביע די גאַנצע בויקאָט־אַקציע, וואָס עס ווערט אין וואַרשא אויפ'ן צוזאַמענפאָהר גע־פּלאַנט.

דער זשידעק, דער מעקלער, אויסהע־רענדיג די מעשה, גיט ער זיך א כאַפּ פאַר'ן קאָפּ און הויבט אָן צו ביטערען און ברעכען די הענד. דער כראַביע וועלענדיג זיין זשידעק בערוהיגען, אַז צו איהם וועט ער דאָך נישט אָנווענדען די באַיקאָט־גזירה, הויבט איהם אָן צו טרייסטען און בערוהיגען. אָבער דער קלוגער מעקלער לאָזט זיך נישט: — וואָס רעדסטו פּאַניע ווִיעלמאָזשני כראַבי! פאַר מיר איז דאָס גאָר א גרויס אומ־גליק! הער אויס: אויף אונז יודען איז אמאָל אויפגעשטאַנען א המן, האָט ער געפּלאַנט אויף יודען ביטערע גזירות, האָט ער איינגענומען א שוואַרצען סוף. און לזכר דעם ווערט ביי אונז יודען יאָהר־יעהרליך געפייערט א יום - טוב פורים. אזא אָרימאַן ווי איך, איז פאַר מיר אַט דער פּורים א גרויס ביטערניש: עס קאָסט מיר ווי נישט א צעהן זלאָט אַט דער פּורים - יו"ט. דו ווייסט דאָך פּאַניע כראַביאָ, וואָס ביי מיר איז טייטש צעהן זלאָטעס! איך פערשולדיג מיך אין אַלע שפּייז־געוועלבלעך און האָב א גאַנץ יאָהר חובות צו צאָהלען. היינט זשע, ווען איהר פּריצים געהט מאַכען אויף יודען אויך א בויקאָט־גזירה, וועל־כע, איך בין זיכער, דאָס איהר וועט האָבען א דורכפאַל, וועט מען דאָך ביי אונז יודען מאַכען א צווייטען פורים. און דאָ בין איך א געפּלעפּטער! איך וועל מוזען אָנטהון א טאַרבע...

דער כראַביע האָט אויפ'ן צוזאַמענפאָר איבערגעגעבען דעם זשידעקס ווערטער די פּריצים נעמענדיג עס צו קענטניס... האָבען זיך איבערגעקוקט... און פון דעם בויקאָט — פון פּלאַן איז גאָר נישט גע־וואָרען. די מעהרהייט פון זיי האָבען געגלויבט דאָס ויי דראָהט צו האָבען המן'ס סוף...

דער אויפטריט פון חנה בראַז.

אין „ארבייטער - הויז".

דער איינציגער אויפטריט פון חנה בראַז פאָריגען שבת אין „פאָלקס־הויז" האָט צוגעצויגען א גרויסן עולם באַזוכער. יעדער האָט ערוואַרט צו זעהן אין הע־רען א נייעם מיטרייסענדען אַקצענט. אָבער חנה בראַז איז נישט אימשטאַנד געווען אויפצוהאַלטען דעם געהעריגען קאָנטאַקט טיט'ן צושויער, אזוי ווי דאָס פּאַסירט מיט רעציטאַטאָרען־שוישפּילער וואָס נעמען דעם עולם אויף ביס מיט דעם טעמפּעראַמענטפולען „העפּ־ענד"...

אמת, חנח בראַז פערמאגט דראמאַ־טישע מאָמענטען, וואָס ווירקען איבער־צייגענד אויפ'ן צושויער. עס איז זעלטען צו בעגעגנען ביי רעציטאַטאָרען אזאַ רייכע מימיק, גלענצענדע דיקציע, ווי חנה בראַז, נאָר דער פּראָגראַם איז גע־ווען ציפיל בעלאַסטעט מיט „שטאַרקע" סצענעס פון וועלכע מ'האָט געקאָנט קוים דעם אָטעם כאַפּען...

עס מוז אויך בעמערקט ווערען, אז די אָרדנונג ביים ארייננאַנג און אפילו אויפ'ן זאהל איז נישט געוועזן די אמ־בעסטען. שוין די העכסטע צייט, אַז פראָפ. פעראיינען און געזעלשאפטליכע אָרגאַניזאַציעס זאָלען לעגען מעהר אכט אויף אָרדנונג. עס וועט דערום אויסגע־מיטען ווערען דער כאָאָס און געשלעגען וואָס שאַפען זיך אונדירעקט ביי אזעלכע אימפּרעזען, וואו עס פאָדערט זיך אַבסאָ־לוטע רוה און שטילקייט.

י. פ — ן.

די קאסאציע פון פשיטיקער פראצעס וועט פארקומען אין אפריל.

נעכטען האָבען די פערטיידיגער אין פּשיטיקער פּראָצעס שוין אַריינגעטראָגען די קאַסאַציע־אַנקלאגע אין העכסטען געריכט געגען דעם אורטייל פון לובלי־נער אַפּעלאַציע - געריכט.

די אַקטען פון דאָזיגען טראַגישען פּראָצעס זענען שוין אויסגעוואַקסען ביז 9 דיקע בענדער. איצט איז צו דאָזיגע אַקטען צוגעקומען א נייער באַנד, אין וועלכען ס'געפינט זיך די קאַסאַציע־אַנקלאגע, וואָס פערנעמט העכער 170 זייטען מאַשין־שריפט.

ווי מיר ווערען געמאָויר וועט דער דאָזיגער פּראָצעס אין העכסטען געריכט פאַרקומען נישט פריהער ווי אין חודש אַפּריל.

די דאקטארין קסאַווערא מוליער געשטארבן אין אמעריקא.

אהער איז געקומען א ידיעה, אז אין אמעריקא איז געשטארבן די דאקטארין קסאווערא מוליער.

מיר האבן דאס געהערט נאך מיט צוויי וואכן צוריק. מיר האבן אבער נישט געוואלט שרייבן וועגן דעם, נישט זייענדיג פולשטענדיג זיכער, צי דאס איז אמת. ליידער האט זיך די ידיעה בעשטעטיגט. די פרל. ד"ר מוליער איז ווירקליך געשטארבן און איר טויט האט ארויסגערופן אין דער גאנצער שטאדט גרויס אויפזעהן.

דו דאקטארין מוליער האט זיך גע־ציילט צו די פאפולערסטע מענשען אין שטאדט. זי האט זיך א גאנצע רייהע יאהרען אויסגעצייכענט אויפ'ן געביעט פון געזעלשאפטליכע ארבייט, ביי וואס זי איז געווען איבערגעגעבען מיט איהר גאנצער נשמה. קנאפע צוויי צעהנד־ליג יאהר האט זי זיך געווידמעט דער ערציהונג פון קינדער, יתומים, וועלכע האבען זי בעטראכט פאר א טרייע איבערגעגעבענע מאמע. איהר צווייטע היים איז געווען דער בית־יתומים, וואו זי האט פערברענגט טעג מיט נעכט. זי האט די קליינע קינדער, די ארימע יתומים'לעך, אבגעהיטען ווי דאס אפעל פון אויג און זיך שטענדיג געזארגט וועגן זייער גורל.

ס'איז נאך נישט קיין צוויי יאהר, ווי זי האט פערלאזט ראדאם. זי איז אוועק־געפאהרען קיין אמעריקא צו איהרס א שוועסטער. ווייזט אויס, אז זי האט געמוזט אבערייזען, ווייל ס'איז איהר גע־ווען שווער, זעהר שווער צו שיידען זיך מיט די קליינע קינדער אין יתומים הויז.

שווער געווען צו גלויבען אין די ער־שטע טעג, אז זי איז געשטארבען. מ'האט געטראכט, אפשר נישט איהר מיינט מען. אפשר א טעות, אדער סתם נישט קיין בעגרינדעטע קלאנגען.

ס'האט זיך קיינער נישט געקאנט פארשטעלען, אז דאס זאל זיין אמת. האט מען דאך אלע זי געזעהן אוועק־פוהרען א געזונטע, מיט אזוי פיעל האפנונג אויפצוזוהן דארט אין יענער זייט ים פאר איהר ליבלינגס־איסטיטוציע וואס הייסט בית - יתומים.

שווער געווען צו גלויבען. אבער ליידער איז עס א טרויעריגער פאקט. אין 57־טען לעבענס־יאהר האט איהר ווארים הארץ אויפגעהערט צו קלאפען.

וועגען איהרע גרויסע לייסטונגען לטובת דעם בית־יתומים איז דא פיעל צו רעדען און צו שרייבען. מיר וועלען דאס טוהן א צווייט מאהל, ווייל זי האט עהרליך פערדיענט, אז אירע הער־ליכע מעשים זאלען דערמאנט און פער־שריבען ווערען.

פון דער מוזיק־שולע פון פראפ. פ. גיסער איז ראדאם.

לעצטענס איז אין דער מוזיק־שולע פון פראפ. פ. גיסער אין ראדאם פאר־געקומען א וויזיטאציע לויט דער פער־ארדנונג פון מיניסטערסטווא וו. ר. און א. פ. דורך דעם מאגיסטער סטאניסלאוו גאלאכאווסקי.

ווי בציואוסט, געהערט די שולע צום דעם קונסט־דעפארטאמענט פון אויבען־דערמאנטען מיניסטעריום.

דער מאניסטער גאלאכאווסקי האט עגזאמינירט די שילער פון פידעל, פאר־טעפיאן, טעאריע, הארמאניע און סאל־פעגיא־קלאסען און אויסגעדריקט זיין אנערקענונג דעם דירעקטאר פון דער שולע, דעם ה' גיסער.

אין די עגזאמענס האט זיך אויסגע־צייכענט דעם טאלאנטפולער שילער א. גוטמאן, וועלכער האט מיט עטליכע טעג צוריק אויסגעהאלטען א קאנקורס־עגזא־מען אויף דעם העכערען קורס פון מלוכה'שען קאנסערוואטאריום אין ווארשא. אר.

17־יעהריגער יודישער בחור פער'משפט אויף צוויי יאהר.

ער ווערט בעשולדיגט אין פיהרען א שטארקע קאמוניסטישע טעטיגקייט.

אין צוזאמענהאנג מיט דער יאהר־צייט פון דעם „בלוטיגען מיטוואך", האבען די ראדאמער סאציאליסטען איינגע־ארדענט אנ'אקאדעמיע מיט א מאניפעס־טאציע, אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען עטליכע טויזענד מאן פון די ארומיגע שטעדט און אויך פון ראדאם גופא.

נאך דער אקאדעמיע איז די מאניפעס־טאציע אוועק צו דער באהן־סטאציע, בכדי צו בעגלייטען די צוגערייזטע חברים. ווען דער גאסען־צוג איז געווען אויף דער מאניושקא איז צו די מאניפעסטאנטען פון פ. פ. ס. צונעש־טאנען א גרופע יונגע קאמוניסטען, וועלכע האבען געמאכט אנטי־מלוכה'שע אויסרופען. די פאליציי האט דאן פער־האלטען א געוויסען ישראל קעניגשטיין אלס פערדעכטיגען קאמוניסט און אלס אנפיהרער פון דער גרופע און איהם איינגעזעצט אין תפיסה.

אין געריכט דעם פערגאנגענעם מאנ־טאג איז קעניגשטיין געשטאנען אונטער דער בעשולדיגונג אין אנטייל נעמען אין קאמוניסטישע ארבייט פון 1934 ביז יוזשעשיען 1936 אלס טעכניקער און שפעטער אלס סעקרעטאר פון דעם ראדאמער קאמוניסטישען קאמערעל.

דער 17־יעהריגער פריזירער־פראקטי־קאנט קעניגשטיין האט זיך נישט אנערקענט אלס אזעלכער און ערקלערט, אז ער איז בלויז געקימען אויף דער אקאדעמיע אין ארבייטער־הויז דעם 6 ווזשעשיען און דא האט ער זיך בעקענט מיט א קעלצער מיידעל און דערנאך מיט איהר גענומען אנטייל אין דער מאניפעסטאציע צו דער באהן־סטאציע. קיין אויסרופען און דערצו קאמוניסטישע, האט ער נישט געמאכט.

די פארשטעהער פון דער געהיים־פאליציי האבען אלס עדות בעשטעטיגט, אז זיי קענען איהם אלס קאמוניסט שוין א רייהע יאהרען, און, אז אויף דעם 6 ווזשעשיען האט ער אויסגענוצט די סאציאליסטישע מאניפעסטאציע, כדי ער זאל קענען ווארפען די קאמוניסטישע לאזונגען.

קעניגשטיינען האט פערטיידיגט פון אמט אדוו. מייער, וועלכער האט אין זיין לענגערע רעדע אנגעוויזען דערויף, אז אלע פערדאכטען געגען קעניגשטיין האבען עטליכע מאהל דערפיהרט דערצו וואס מ'האט איהם פערהאלטען און באלד אבער, צוליב מאנגעל אין בעווייזען, איז ער בעפרייט געווארען. דאס וואס ער האט אנטייל גענומען אין „פאכוד" פון די פ. פ. ס., אין דער מאניפעס־טאציע פון דער פארטיי, וועלכע האט זיך פערשריבען א שעהן בלאט אין דער פוילישער געשיכטע און דערצו נאך אין טאג פון דער יאהר־צייט פון „בלוטיגען מיטוואך", בעת וועלכען ס'זענען געשא־סען געווארען די טרייע קעמפער פאר פוילענס פרייהייט — דאס איז נאר א גוטע צייגניש פאר קעניגשטיין, אבער נישט קיין פערברעכען. מעגליך, אז ער האט געשריגען „עס לעבע די רויטע שפאניע", אבער דאס, אז ער וויל נישט קיין מאנארכיסטישע, נאר רעפובליקא־נישע שפאניע, ווייזט אבער נאך נישט, אז ער איז א קאמוניסט. אפילו נישט דער אויסרוף „עס לעבע דער איינהייטליכער פראנט", ווייל ביז איצט האט מען פאר אזא לאזונג נישט בעשטראפט. צוליב אט די אלע טעמים גלויבט אדוו. מייער אין דער אומשולד פון דעם יונגן בחור און ער בעט מ'זאל איהם בעפרייען.

דאס געריכט האט איינגעפינען קע־ניגשטיין פאר שולדיג, שטיצענדיג זיך אויף די עדות, וועלכע האבען איהם שווער בעלעסטיגט און האט אים פער'משפט אויף 2 יאהר אונבעדינגטע תפיסה. אר.

אבקלאנגען פון דער ענ־דעקישער דעמאנסטראציע

אין די טעג פון מאנאט יוני פ. י. האט פון דער מאניושקי גאס ארויס־מארשירט א ענדעקישע דעמאנסטראציע אונטער דער „קאמענדע" פון יונגען ראדאמער ענדעקישען פיהרער וויטאלד באראווסקי.

אין דער ערשטע רייהע פון 4 איז געגאנגען דער בעקאנטער ענדעק סטע־פאן פאדשאסקי און זיין חבר ווינצענטי שענקעוויטש, וועלכער האט געטראגען א פאהן, אויף וואס ס'איז געווען אויס־געהאפטען א שווערדעל. די פערזאמלונג איז נישט געווען ערלויבט און דערפאר האט די פאליציי געפאדערט דער עולם זאל זיך פונאנדערגעהן און אוועקגעבען דעם פאהן. שענקעוויטש האט נישט געוואלט פאלגען און ער האט זיך גע־אמפערט מיט'ן פאליציי - פשעראווניק פילארסקי, אויסדריקענדיג זיך דערביי מיט בעליידיגענדע ווערטער. ס'איז דער־נאך אויך צוגעקומען א צווייטער ענ־דעק, וואס האט צוגעהאלפען שענקעווי־טשען. ס'איז ענטשטאנען א חשד, אז דאס זאל זיין פאטשאסקי.

די צוויי חברה לייט זענען בעקאנטע „העלדען" אויפן ראדאמער ברוק. שענ־קעוויטש איז שוין עטליכע מאל פער־משפט געווארען דורכ'ן געריכט פאר ארויסרופען אוואנטורעס; פאדשאסקי ווי־דער איז שוין געווען ארויסגעשיקט קיין בערעזע. ביידע „גרויסע לייט" האט מען גערופען לדין אין געריכט ארייין וואו זיי האבען זיך געמאכט פאר אומ־שולדיגע שעפעלעך, טענה'דיג, אז זיי ווייסען נעבעך פון גארנישט צוזאגען! פונדעסטוועגען האבען זיי געהאט צוויי אדוואקאטען, פרוי גאיעוויטש און זדשי־טאוויעצקי.

דאס געריכט האט שענקעוויטש'ען פעראורטיילט אויף א חודש אונבעדינג־טען ארעסט; דאגעגען סטעפאן פאטשאס־קי איז צוליב מאנגעל אין בעווייזען בע־פרייט געווארען. אר.

פארקעהרטע צייטען
(דיאלאג)

— ליבער, טייערער זיידע!
ס'איז דאך פורים היינט,
פארוואס נישט ווי אמאל
דיין געזיכט עס שיינט?

פארוואס־נישט ווי אמאל
פרעהסטו זיך און טאנצסט
און אין דיינע אויגען
א פייערל נישט גלאנצט?

— מיין טייער קינד, אמאל
איז אנדערש גאר געווען
כ'האב געגלייבט אז נסים
קאנען אויך געשעהען.

אז כ'האב געזעהן א המן
האט מיך נישט געארט
ווייל כ'בין געווען זיכער
אז עס שטייט און ווארט

משיח מיט זיין שופר
און צו יעדע שעה
קאן ער געבען א בלאז
און — די גאולה איז דא!

יעצט בין'ך זעהר דערשלאגען
פון צרות און פון פיין,
כ'גלייב נישט אין קיין נסים,
כ'זעה פון הילף קיין שיין.

די המן'ס טריאומפירען,
זייערע שופרות שאלען
און ברומען אין מיין אויער:
ביי דיר איז אלץ פערפאלען!...

— זיידעניו מיין טייערער!
עס ריהרט דאך מיך ביז טרעהרען,
אז ס'קול פון יענעם שופר
גלויבסטו נישט צו הערען!

כ'מוז דיך אבער טרייסטען,
זיידעניו מיין קרוין
דו דאס קול דערהערסט נישט
איך — דערהער עס שוין.

דו — שוין מעהר דערהערסט נישט
ווי דאס בת־קול ברומט;
איך — איך הער עס דייטליך:
משיח גייט, ער קומט!...

— — — — — — — — — —

זיידע, מעגסט זיך שעהמען,
— כ'זעה דו הויבסט די ברעמען —
גלויבסט יא און גלויבסט נישט,
און איך פאר זיינעטוועגען
פלאסטער אויס די וועגען —
כ'הער שוין זיינע טריט!!!

ט. רוטמאן.

די שוחטים האלטען א דין תורה מיט דער גמינע ביים ווארשאווער ראבינאט.

ווי ס'איז שוין בעקאנט די לעזער, האבען די היגע שוחטים זיך געווענדעט צום ווארשאווער ראבינאט, אז ער זאל רופען די ראדאמער יורישע גמינע צו א דין-תורה, מחמת די טענות ותביעות, וואס זיי האבען בנוגע די פענסיעס זייערע, וועלכע די גמינע וויל פערקלענערען אין בודזשעט פון היינטיגען יאהר.

דער ווארשאווער ראבינאט האט געשיקט אנ'הזמנה צו דער גמינע, וועלכע האט נעכטען צוריקגעשריבען א בריעף או זי דעלעגירט איהרע פארשטעהער קיין ווארשא אויף איבערמארגען זונטאג צו האלטען די דין תורה מיט די ש חטים

מיר האבען שוין אויספיהרליך געשריבען אין יואס עס בעשטעהט דער סכסוך. ביז צום נייעם יאהר, 1937, ד"ה איידער ס'איז אריינגעטרעטען אין לעבען דאס שהיטה-געזעץ האבען די שוחטים בעקומען צו 100 זל. א וואך יעדער. פון גייעם יאהר אן, ווען דאס געזעץ איז אריין אין קראפט און די יודישע ריטועלע שחיטה האט זיך שטארק פערקלענערט, האט די גמינע בעשלאסען צו צאהלען די שוחטים נישט מעהר ווי 75 זל, א וואך. די שוחטים האבען נישט געוואלט מסכים זיין און צוריק געפאדערט די פולע פרייז אזוי ווי פריהער. אויף דעמ האט ווידער די גמינע נישט בצשטאנען, פארלעגענדיג די שוחטים צוויי ברירות: רעדוקציע אין מענשען, אדער רעדוקציע אין געלד. מאטיווירט האט די גמינע דערמיט, וואס די הכנסה פון דער שחיטה איז בעדייטענד געפאלען אזוי, אז ס'קומט קוים אויס צוויי בהמות צו שחט'ען אויף א שוחט דורשניטליך א טאג. ממילא זענען נישט נויטיג די פריהעריגע צאהל שוחטים, פון וועלכע א טייל קענען אבגעזאגט ווערען און אויף זייער ארט זאלען די פערבליבענע ווייטער בעקומען די זעלבע פענסיעס וואס פריהער; אויב אבער די שוחטים סאלידאריזירען זיך און ווילען נישט איינגעהן, אז א טייל פון זייערע פאך-חברים זאלען בלייבען ארבייטסלאז, דאן מוזען זיי אראבלאזען פון פרייז.

ס'האבען זיך געפיהרט לענגערע אונטערהאנדלונגען, אין רעזולטאט פון וועלכע פרעזעס דען האט אויסגעפונען פאלגענדע קאמפראמיס קאנצעפציע:

אין בודזשעט פון היינטיגען יאר זאלען פרעלימינירט ווערען די פענסיעס צו 75 זל. א וואך, אבער דערביי זאל געשטעלט ווערען א תנאי, דאס באם די שהיפה-איינקונפט וועט זיך פערגרעסערען, זאל פאראלעל אויך שטייגען די פענסיעס פון די שוחטים, ביז ס'וועט דערגרייכען צום פולען בעטראג, אזוי ווי זיי פערלאנגען. ווייזט אויס, אז אויך אויף דעם האבען די שוחטים נישט געוואלט בעשטעהן, ווייל זיי האבען גערופען דער גמינע לדין צום ווארשאווער ראבינאט, וואו די דין-תורה קומט טאקע פאר איבערמארגען זונטאג 9 אווענד.

די גמינע האט דערווייל דאס איהריגע געטוהן. דעם פערגאנגענעם שבת-צונאכט האט זי אויף א זיצונג בעשלאסען דעם בודזשעט צו פערענדיגען. דער בודזעט איז דאס מאהל, אין צוזאמענהאנג מיט די שינויים, וואס זענען ענטשטאנען צוליב די שחיטה-גזירה, קאנסטרואירט געווארען אויף נייע יסודות נעמליך: אויף דער זייט פון דער הכנסה איז די „סקלאדקע", דאס מיינט דער עמאט-אבצאהל, פערקלענערט געווארען מיט 55 טויזענד זל. דערביי בעשטעהט די „סקלאדקע" פון 3 טיילען: 1) פאר די געוועהנליכע הצטרכות'ען 70 טויזענד זל. 2) אויף אינוועסטיציעס, ווי בויען א ניי שחט-שטיבעל, צו וועלכען די מאכט צווינגט, און אויף איבערבויען די מקווה 24,000 זל. 3) 18,000 זל. אויפ'ן שפיטאל און דערביי זענען אלע 10-ער און 5-ער זלאטעס פון דעם עטאט אויסשליסליך בעשטימט געווארען פאר'ן שפיטאל.

אויף דער זייט פון דער הוצאה זענען פערשידענע אויסגאבען און פענסיעס פערקלענערט געווארען. און בכדי אויסצומיידען עוולות, זענען די רעדוצירטע סומעס צוגעגעבען אלס אזעלכע, וועלכע בלייבען צו דער אנערקענונג פון דער פערוואלטונג און אבהענגיג פון דעם יכולת פון דער גמינע; דאגעגען די בעטרעפענדע פערזאהן, וועמען מ'האט פערקלענערט, וועט נישט קענען געריכטליך פאדערען די צוצאהלונג.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס מיין
פריינד מרדכי קאכען צוליב'ן פריהצייטיגען
טויט פון זיין ברודער
שמואל יצחק נ. ע.
זאל ער א טרייסט געפינען אין זיין געזעלשאפטליכע ארבייט
אברהם גוטמאן.

Wyrazy szczerego żalu i najgłębszego współczucia
z powodu przedwczesnej śmierci
zasłużonej działaczki b. p.
Dr.
Ksawery Mulier
pozostałej Rodzinie
składa
Blima Rotenberg.

אזהרה
דער ועד הכשרות בעהט די יודישע בעפעלקערונג, אז ביי קויפען פלייש זאל מען אכטונג געבען צי עס געפינט זיך אויפ'ן פלייש א חתימה פון לאק.
יעדער מצה-בעקער ביי קויפען פסח'דיג מעהל זאל פאדערען א שריפטליכען הכשר פון הרב והבד"צ בראדום.
קיין יוד זאל נישט קויפען קיין מצות, וויין, ווי אויך אנדערע פסח'דיגע ארטיקלען אהן א שריפטליכען הכשר מהרב והבד"צ.
די לעצטע יאהרען איז אין אונזער שטאדט אויפ'ן געביעט פון כשרות א גרויסער כאאס און הפקרות. געדענקט, אז די בלויזע אויפשריפטען „כשר לפסח" האט קיין בעדייטונג.
העלפט אונז צו, מיר זאלן קענען האבען די געהעריגע השגחה אויף כשרות.
הרב והבד"צ — ועד הכשרות
בראדאם.

ווער ס'וויל שטיצען דעם אויפבוי פון שפיטאל ווערט גערן געזעהן.

פון שפיטאל-קאמיטעט בעט מען אונז מיטצוטיילען, אז די, וואס האבען נישט בעקומען צוגעשיקט איינלאדונגען איפ'ן פורים-באל, זאלען זיך מטריח זיין אין גמינע אריין, וואו זיי וועלען אזעלכע בעקומען. עס איז גאנץ מעגליך, אז ביים אויסשרייבען די אדרעסען זענען געוויסע פערזאנען, נישט ווילענדיגערהייט און אהן א וועלכער ס'איז טענדעץ, דורכגעלאזט געווארן. ביי יעדער זאך קען געשעהען א טעות בשוגג און דעריבער ברויכען זיך יענע ה"ה נישט פיהלען בעליידיגט און זיך מעלדען אין גמינע נאך איינלאדונגען, וועלכע זיי וועלען גערן בעקומען. אדרבה, דער אינטערעס פאר'ן שפיטאל ברויך זיין אזוי גרויס, אז ס'דארף זיין אנגענעהם די מרחה, אליין צו קומען נאך דער איינלאדונג, אונטערשטרייכענדיק דערמיט, אז מ'איז פרייוויליגע מיטשעפער, מיטבויער און מיטהעלפער צום יודישען שפיטאל מ'דארף נישט צו-פיעל מקפיד זיין אויף כיבודים, בפרט ווען א טעות איז גאנץ אפט שכיח.

אלע וואס ווילן שטיצען דעם אויפבוי פון שפיטאל זענען גערן געזעהן.

פסח = אקציע.

ווי מען הערט, גרייט זיך די „עזרה" צו אנ'אקציע אויף פסח, וואס זאל זיך אויסדריקען אין ערטיילען פראדוקטען. צו דער זעלבער צייט הערט מען אויך אז די גמינע זאל ארגאניזירען א מצה-אקציע. אויפ'ן גרונד פון די צוויי שמועות, איז וויגשענסווערטה אויפמערקזאם צומאכען, אז ס'וואלט געווען צוועקמעסיג, אז ביידע אקציעס זאלען קאנסאלידירט ווערען און זיך קאנצענטרירען אויף איין ארט.

פנחס צווייפוס נ. ע.

7 יאהר זענען שוין אוועק נאכ'ן טויט פון פנחס צווייפוס און נאך ביז היינט לעבט נאך זיין זכרון ביי די אלע וואס האבען איהם נעהנטער געקענט. ער איז געוועזן פון די שטילסטע און בעשיידענסטע. נאך זיין פראפעסיאנעלע בעשעפטיגונג האט ער יעדער פרייער מינוט אויסגענוצט פאר'ן ספר, פאר'ן בוך, געפינענדיק דארט זיין גייסטיגע רוה און איזאלירענדיק זיך פון דער האבעדיגקייט ארום. ער האט א סך איבערגעזעצט פון אנדערע שפראכען. א טייל פון זיינע שריפטען האט ער פון צייט צו צייט געדריקט אין אונזער צייטונג.

איבערמארגען זונטאג אין די 7-טע יאהר-צייט פון פנחס צווייפוס, וועגען וואס מיר דערמאנען.

טרויער זיצונג פון דער פערוו. פון בית-יתומים

דינסטאג אווענד האט זיך פערזאמעלט די גאנצע פערוואלטונג פון בית יתומים אין מושב וקנימ און אבגעהאלטען א טרויער-זיצונג נאך דער פערשטארבענער געוו. לאנג-יעהריגער פרעזעסין פון די דערמאנטע ביידע אינסטיטוציעס פרל. ד"ר מוליער. נאכ'ן בעעהרען איהר אנדענקען מיט אויפשטעהן פון די ערטער האט די דירעקטאראווע הורוויטש געהאלטען א קורצע רעדע, אין וועלכער זי האט געשילדערט די אפפערפוללע טעטיגקייט און גרויסע פערדינסטען פון דער פערשטארבענער.

אויף דער זיצונג איז אנגענומען געווארען ארויסצוגעבען קלעפסידרעס און מעלדען אין דער פרעסע וועגען איהר טויט און אויך אבצוריכטען זונטאג 12 אנ'הזכרה אין דער שוהל פון בית יתומים און מושב-זקנים, אויף וועלכער ס'וועלען געבעטען אנטייל צונעמען אלע די וואס שאצען אב איר געזעלשאפטליכע טעטיגקייט. ס'איז אויך בעשלאסען געווארען איינצומויערען א טאוועל אין די וועגד פון בית-יתומים, וואס זאל פעראייביגען איר אנדענקען.

פון דער געזעלש. „ארט" קאמוניקאט

די געז. „ארט" טיילט מיט דאס אין קורצען ווערט אין ראדאם געעפענט ספעציעלע צוגרייטונג'ס-קורסען פאר די וועלכע ווילען ארויסבעקומען געזעלען און מייסטער-קארטען דורך די פערלייכטעטע עגזאמענס. עס ליגט אויך אין אינטערעס פון אלע פעראינטערעסירטע האנדווערקער, וועלכע ווילען אויסנוצען די לעצטע געלעגענהייט וועלכע גיט זיי די מעגליכקייט זיך צו לעגאליזירען, וואס שנעלער אויף די קורסען זיך צו פערשרייבען. פערשרייבונגען ווי אויך נעגויערע אינפארמאציעס ווערען ערטיילט יעדען טאג פון 10—14 נ. מ. אין לאקאל פון געז. „עזרה".

„שווער צו זיין א יוד" פון שלום עליכם וועט אויפפיהרען די מסדה

„מסדה" שטודירט-איין אונטער דער רעזשי פון מ. לאטע די הערליכע פארשטעלונג „שווער צו זיין א יוד" פון שלום עליכם, וואס וועט קירצליך אויפגעפיהרט ווערען אויף דער ביהנע פון טעאטער „ראזמאיטאשצי".

ס'געהט צו יום-טוב

דארף יעדער צו געדענקען, אז וועש גארדעראבעס, אנצוגען, מאנטלען, פארהאנגען, קילנער, אויב מ'וויל האבען דאס אמת'ע צופרידענהייט, זאל מען נאר געהן צו וואשען, פארבען אין דער פאפולערסטער מאדערנסטער מעכאניזירטע כעמישע פארבעריי און וועשעריי פון דער פירמע A. Hempel זשעראמסקי 1 — 21 — 59, טראוגוטא 11 און אלטע שטאדט 7.

וויכטיג פאר באלאבאסטעס

דאס אונפערגלייכליכע ביכעל מיט די פארשריפטען פון ד"ר א. אעטקער א. ג. „א גוטע באלעבאסטע באקט אליין" קען מען בעקומען אין אלע קאלאניאל געשעפטען, בוכהאנדלונגען און ביי די פערטרעטער פון דער פירמע אעטקער. די פרייז איז פערקלענערט געווארען אויף 30 גראשען. דאס ביכעל איז נישט צום אבשאצען, איבערהויפט ווען עס דערנעהנטערט זיך די צייט פון יום טוב געבענדיק אסך פארשריפטען אויף געבעקס

אכטונג האנדוועקער-געזעלן און כאלופניקעס!

לעגאליזירט אייערע וואַרשטאַטען
פערשרייבט אייך אויף די

פארבעריייטונג'ס = קורסן

וועלכע עס אָרגאַניזירט פאר אייך די
געז. „אָ ר ט“ אין ראדאָם.

איינצעלהייטען און אינפאָרמאַציעס ווערען ערטיילט אין לאָקאַל
פון דער געזעל. „ע ז ר ה“ טעגלעך פון 10 פריה ביז 2 נ. מ.
געז. „א ר ט“ אין ראדאָם.

כשר לחג הפסח
אפילו למהדרין מן המהדרין

מצות און מצה-מעהל

מצות און מצה-מעהל

פון עלעקטריש-מעכאניש - היגענישער
מצה = בעקעריי

בהכשר הרב הגאון ר' ישעי' זלאַטניק
בהרב הגאון המובהק מהר"ס שליט"א האבד"ק גלאַיואַטשאָוו.

ראַדאם רינעק 8, י. ערליכמאַן.

ראדאם, רינעק 8.

Adres: RADOM RYNEK 8.

KINO
„CZARY“

...און דו מוזט זעהן דעם
בעסטן פילם פון דער וועלט

„אונטער צוויי פעהנער“

(POD DWIEMA FLAGAMI)

וואס וועט קירצליך זיך בעווייזען אין קינא „טשארי“
איהר האָט נאָך קיינמאָל נישט געזעהן
אין איין פילם אזעלכע 4 שטערענס ווי:

Ronald Colman
Claudet Colbert
Rosalind Russel
Victor Mc Laglen

אויפפאדערונג און התראה.

צווישען מיר און דעם ה' בערקע צוקער פון זשעראָמסקי 98 איז פאָר-געקומען א דין-תורה ביים ראש ישיבה ה' בורשטין מיט צוויי בוררים די ה"ה משה אלעזר בערגער און משה הערשבערג. זיי האָבען גע'פסק'ענט, אז איך זאָל איהם ארויסצאָהלן א בעשטימטע סומע און ער מוז דערפאָר פער-לאָזען דעם שותפות. איך בין גרייט מקיים פסק צו זיין, אָבער ער וויל נישט האַלטען דעם פסק פון דער דין - תורה. ער וויל ביי מיר געלד, אז נישט דראָהט ער מיך מיט שלאָגען, אומאַנטורעס און נקמה. איך פאָדער דעריבער אויף דעם ה' בערקע צוקער און בין איהם מתרה פאָר דער עפענטליכקייט, ער זאָל אויף א פרידליכען און מענשליכען אופן מקיים פסק זיין. אנדערש בין איך נישט פעראַנטוואָרטליך פאָר די קאָנסעקווענצען, וואָס קענען ארויסקומען.

מ. גאָלדמאַן.

Już są do nabycia
w sklepach oraz kioskach tytoniowych
opatentowane gilzy do papierosów
w pudełku - futerale

„RENOMA“

fabryki: E. PASCHALSKI i S-ka

Jedynie **IDEAL JAWA**
z DZWONKIEM
jest prawdziwą opatentowaną domieszką do kawy z aromatem czekoladowym.

W NIEDZIELĘ dn. 28 b. m. o godz. 11-ej przed p.
odbędzie się na cmentarzu żydowskim w Radomiu

NABOŻENSTWO ŻAŁOBNE

jako w 7-mą bolesną rocznicę śmierci naszego najukochanszego i nigdy niezapomnianego
M Ę Ż A i O J C A

Pinkusa Cwajfusa

o czem zawiadamiają

Żona i dzieci.

ביחד עם חברנו סגן יו"ר של הבנק שלנו
מר מרדכי קאכעז
אנו מבכים את מתו הפתאמי של אחיו הנכבד

מר שמואל יצחק נ"ע

בעבודתו הצבורית ימצא נחומים
שלטון, מועצי והפרסנל
של **הבנק הקואפורטיבי להלוואות**
(בנק ציוני)

נדהמים ונרעשים עד היסוד לרגלי האסון הנורא והפתאמי
שקרה לחברינו הנכבדים
מר מרדכי קוכן ומשה בלומן ומשפחתם
בהלקח מאתם אחיהם היקר

מר שמואל יצחק נ"ע

שנקטף בדמי ימיו. בעבודתם הצבורית והציונית ימצא נחומים
ועד הסתדרות הציונים הכלליים ברדום

אנו מביעים את השתתפותנו החמה לרגלי האסון הנורא שקרה לידידינו
מר מרדכי קוכן ומשפחתו ומשפחת בלומן
במות עליהם פתאם אחיהם האהוב

מר שמואל יצחק נ. ע.

בעל הנחומים ירפא את שברם הגדול

דינה ומאיר גרנק.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to

kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne.

Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskiem Towarzystwie Elektrycznem
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

ביער

העלס און טונקעלס
עמפפעהלט

Browar Parowy

J. SASKI

w Radomiu.

KINO APOLLO

שבת 3 זונטאג 12 און 1

צו בילינע פרייזן די קאמעדיע

PIĘTRO WYŻEJ...

שויז מאנטאג!

דער גרויסער פילם וועגן דער פוילישער העלדישקייט א. נ.

פלאמענדיגע הערצער

מיט'ן אנטייל פון די בעסטע פוילישע פילם - ארטיסטען.

איבער'ן פראגראם: נייעסטע קאלירטע צוגאבען.

KINO APOLLO

ביז זונטאג איינשל. דאפלער פראגראם!

1. א אויסגעצייכענטע קאמעדיע מיט

גארי קאופער

Pan z miljonami

2. א ערשטקלאסיגער פילם מיט די בעריהמטע זינגערין

מארטא עגערטה

Czarujące oczy

אפגעלעגט

די קינדער - פארשטעלונג.

צוליב דעם שפיטאל באל, איז די קינדער-פארשטעלונג, פון „וויזא" גע־ווארען אבגעלעגט. עס וועט בעזונדערס געמאלדען ווערען ווען דער קאסטיומען־באל פון די קינדער וועט פארקומען.

ווער ס'וויל האבן א גוט אויפגענייט אנצוג

זאל ניט קארגען נאך 10 זל

און קומען צו

פ. וויסבארד מאניושקא 24

וועט ער בעשטימט צופרידען זיין.

Kino CZARY

1 אנ'ערשטקלאסיקער פילם

מיט סילוויא סידנעי

FURJA

2. א פילם וועגן די איבערלעבענישען פון 2 פוילישע סקויטען אין די וועלדער פון בראזיליע

Polak zagranicą

„STYL"

פויערהאנגען,

קאפעס, ראלעטען א. ד. גל.

צו בעקומען

ראדאם מ. רעיא 23 (פריהער שפאציר גאס)

צוגענגליכע פרייזען

D-ra OETKERA

bananowy proszek budyniowy

Zastępca M. CUKIERMAN Kielce Warszawska 14.

OBWIESZCZENIE

Zgodnie z art. 13 przepisów o organizacji gmin wyzn. żydow. (Dz. Ust. № 52 poz. 500 z r. 1928) podaje się do wiadomości,

że budżet i lista składek Gminy za rok 1937 wyłożone będą do wglądu dla członków Gminy w ciagu 8-iu dni

t. j. od 21 do 28 lutego b. r. włącznie

W KANCELARII GMINY (ŻEROMSKIEGO 9) OD 9-EJ DO 2-EJ PO POŁ.

TYMCZASOWY ZARZAD
GMINY WYZŃ. ZYD.
w RADOMIU.

בעקאנטמאכונג.

אויפ'ן סמך פון ארט. 13 פון דער פערפליכטענדע פאר־שריפטען וועגען די יודישע רעליגיעזע קהלות (דז. אוסטאוו נומער 52 פאז. 500 פון 1928 יאהר) ווערט בעקאנט געמאכט

אז דער בודזשעט און די ליסטע פון קהלה שטייער (עטאט) פאר'ן יאהר 1937 וועלען ארויסגעלעגט ווערען צום דורכזעהן פאר די קהלה מיטגלידער במשך 8 טעג.

ד. ה. פון 21 ביז 28 לוטי ל. י. איינשליסליך,

אין דער קהלה - קאנצעלאריע (זשעראמסקי 9) פון 9 ביז 2 בייטאג

צייטווייליגע פערוואלטונג פון דער יודישע קהלה
אין ראדאם.

Kino ADRIA

שבת דעם 27־טן 12 און 2 אז.
זונטאג דעם 28־טן 12 און 2 אז.

פריהמארגען - פילמען

צו בילינע פרייזען

וואלאס ביר און רושעק קופער

Zapomniany Człowiek

Kino ADRIA

ביז זונטאג איינשל.

א ערשטקלאסיגער פילם מיט די בעקאנטע ארטיסטען

זש. מאקדאנאלד
גלארק געבל

SAN FRANCISCO

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie 1 mm 1 szp. 40 gr. w tekscie 1 mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. 1 mm 1 szp. 25 gr. | 1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין פוילען 1 זלאט אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק אין אנדערע לענדער 30 סענט

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15-18 .טעל Wydawnictwo „Radomer Kelcer Leben" Radom szwarlikowska 20